

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi väestötietolain ja rekisterihallintolain 2 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi väestötietolakeja siten, että siinä otettaisiin huomioon julkisuuslainsäädännön ja henkilörekisterilainsäädännön uudistukset. Väestötietolakiin ehdotetaan tehtäviksi näistä uudistuksista aiheutuvat välttämättömät muutokset. Viranomaisten toiminnan julkisuutta koskevaa lakia sovellettaisiin toissijaisesti väestötietojärjestelmään tapauksissa, joissa väestötietolaissa ei ole erityissäännöksiä oikeudesta saada tietoja väestötietojärjestelmästä ja tietojen luovuttamisesta. Henkilötunnuksen luovuttamisesta säädettäisiin lain tasolla. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi, että luovutettaessa viranomaiselle osoite, jonka luovutusta henkilön terveyteen tai turvallisuuden kohdistuvan uhan vuoksi koskee rajoitus, myös tieto luovutusrajoituksesta ilmoitettaisiin tietojen saajalle ja väestötietojärjestelmään merkitty luovutusrajoitus sitoisi pääsääntöisesti myös osoitteesta tiedon saanutta viranomaista.

Väestötietolakiin ehdotetaan lisättäväksi maininta postiosoitteen merkitsemisestä väestötietojärjestelmään. Tarkoituksena on, että rekisterihallinnon viranomaiset ja Suomen Posti Oy keräävät yhteistyössä tiedot

osoitteenmuutoksistaväestötietojärjestelmään ja osoitetietojärjestelmään.

Väestötietojärjestelmään ehdotetaan lisättäväksi henkilön asiointikieltä koskeva tieto. Nykyisin väestötietojärjestelmään merkitään vain henkilön äidinkieli. Henkilö, jonka äidinkieli ei ole suomi eikä ruotsi, voisi ilmoittaa väestötietojärjestelmään äidinkielitiedon lisäksi asiointikielekseen suomen tai ruotsin.

Rekisterihallintolakiin ehdotetaan lisättäväksi maininta Väestörekisterikeskukselle annettavasta uudesta tehtävästä valtionhallinnon sähköisen henkilökortin ja sähköisen asioinnin varmennepalveluita hoitavana viranomaisena. Väestötietolakiin ehdotetaan otettaviksi säännökset valtionhallinnon sähköisen asioinnin varmennepalveluista ja valtionhallinnon varmennetussa sähköisessä asiointissa tarvittavan sähköisen asiointitunnuksen tallettamisesta väestötietojärjestelmään.

Lisäksi väestötietolakiin ehdotetaan tehtäväksi eräitä teknisluonteisia muutoksia.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan samanaikaisesti kuin viranomaisten toiminnan julkisuutta koskeva laki.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
YLEISPERUSTELUT	3
1. Nykytila ja ehdotetut muutokset	3
1.1. Yleistä	3
1.2. Julkisuuslainsäädännön uudistukseen liittyvät ehdotukset väestötietolain muuttamiseksi	3
1.3. Henkilörekisterilainsäädännön uudistukseen liittyvät ehdotukset väestötietolain muuttamiseksi	3
1.4. Valtionhallinnon sähköisen henkilökortin ja sähköisen asioinnin varmennepalveluihin liittyvät ehdotukset väestötietolain ja rekisterihallintolain 2 §:n muuttamiseksi	4
1.5. Muut ehdotetut muutokset	6
Osoitetiedon luovuttamista rajoittavaan ns. turvakieltoon liittyvät muutokset ..	6
Osoitetietojen ylläpitoon liittyvät muutokset	6
Muita muutoksia	7
2. Esityksen vaikutukset	7
2.1. Vaikutukset kansalaisiin ja hallintoon	7
2.2. Taloudelliset vaikutukset	8
3. Asian valmistelu	9
4. Säättämisyjärjestys	9
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	10
1. Lakiehdotusten perustelut	10
1.1. Väestötietolaki	10
1.2. Rekisterihallintolaki	19
2. Tarkemmat säännökset	20
3. Voimaantulo	20
LAKITEKSTIT	
1. Laki väestötietolain muuttamisesta	21
2. Laki rekisterihallintolain 2 §:n muuttamisesta	25
Rinnakkaistekstit	
1. Laki väestötietolain muuttamisesta	26
2. Laki rekisterihallintolain 2 §:n muuttamisesta	34

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

1.1. Yleistä

Väestötietolaissa (507/1993) on väestökirjanpitoa koskevat perussäännökset väestötietojen keruusta, tallettamisesta ja luovuttamisesta. Tietojen ilmoittamisesta ja luovuttamisesta on säännöksiä muussakin lainsäädännössä ja niitä sovelletaan väestötietolain ohella.

Henkilörekisterilakia (471/1987) sovelletaan täydentävästi rekisterin pitoon liittyvissä kysymyksissä siltä osin kuin väestötietolaissa ei ole erityissäännöstä.

Yleisten asiakirjain julkisuudesta annetun lain (83/1951) 14 §:n mukaan lakia ei sovelleta asiakirjoihin, joiden julkisuus poikkeuksineen on lailla tai asetuksella täydellisesti järjestetty. Tällaisia niin sanottuja "täydellisesti järjestettyjä asiakirjoja" ovat muun muassa yleiset väestöluettelot. Väestötietolain 1 §:n mukaan yleisten asiakirjain julkisuudesta annettua lakia sovelletaan väestötietojärjestelmään vain siltä osin kuin kysymys on asianosaisen oikeudesta asiakirjaan. Muilta osin yleisten asiakirjain julkisuudesta annettua lakia ei sovelleta väestötietojärjestelmään.

1.2. Julkisuuslainsäädännön uudistukseen liittyvät ehdotukset väestötietolain muuttamiseksi

Hallitus on 9.4.1998 antanut eduskunnalle esityksen laiksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 30/1998). Esityksessä ehdotetaan viranomaisten asiakirjojen julkisuutta ja salassapitoa koskeva lainsäädäntö uudistettavaksi kokonaisuudessaan. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta korvaisi asiakirjain julkisuudesta annetun lain. Laissa säädettäisiin oikeudesta saada tieto viranomaisen julkisista asiakirjoista sekä viranomaisessa toimivan vaitiolovelvollisuudesta, asiakirjojen salassapidosta ja muista tietojen saantia koskevista rajoituksista sekä viranomaisten velvollisuuksista edistää lain tarkoituksen toteutumista. Nykyisessä käytännössä esiintyneiden ongelmien välttämiseksi lakiin ei ehdo-

teta voimassa olevan lain 14 §:ää vastaavaa säännöstä. Lain säännöksiä olisi siten sovellettava täydentävästi erityissäännösten rinnalla aina silloin, kun erityislaeissa ei ole yleislaista poikkeavaa nimenomaista erityissäännöstä.

Julkisuuslainsäädännön uudistuksen johdosta väestötietolain 1 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta tulisi sovellettavaksi täydentävästi väestötietojärjestelmään siltä osin kuin väestötietolaissa ei ole erityissäännöstä. Tarkoituksena on, että väestötietojärjestelmän asiakirjojen julkisuudesta ja tietojen luovuttamisesta säädetään edelleen mahdollisimman kattavasti väestötietolaissa. Oikeudesta saada tieto väestötietojärjestelmästä, tietojen luovuttamisen edellytyksistä, tietojen luovuttamistavoista ja päätöksenteosta tietojen luovuttamista koskevissa asioissa säädetään väestötietolain 6 luvussa. Eräissä erityislaeissa on lisäksi säännöksiä oikeudesta saada tietoja väestötietojärjestelmästä. Oikeus tietojen saantiin väestötietojärjestelmästä määräytyisi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain mukaisesti vain asianosaisen oikeuden osalta, kuten nykyisin. Yleislain 5 luvun säännökset viranomaisten velvollisuudesta edistää tiedonsaantia ja hyvää tiedonhallintatapaa tulisivat sovellettavaksi myös väestötietojärjestelmän osalta.

1.3. Henkilörekisterilainsäädännön uudistukseen liittyvät ehdotukset väestötietolain muuttamiseksi

Hallitus on 24.7.1998 antanut esityksen henkilötietolaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 96/1998). Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi henkilötietolaki, joka korvaisi vuoden 1987 henkilörekisterilain. Esityksellä saatetaan voimassa oleva henkilötietojen keräämistä, tallettamista, käyttöä ja luovuttamista koskeva yleislainsäädäntö vastaamaan yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä, jäljempänä tietosuojadirektiivi, ja muita kansainvälisiä velvoitteita.

Esitystä valmisteltaessa on otettu huomioon myös vuonna 1995 voimaan tullut hallitusmuodon perusoikeussäännöksiä koskeva uudistus, jonka mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla.

Väestötietolain nykyisten säännösten voidaan katsoa vastaavan tietosuojadirektiivin asettamia vaatimuksia ottaen huomioon direktiivin mahdollistama kansallinen liikkumavara. Muutokset, joita väestötietolakiin ehdotetaan tehtäväksi, johtuvat pääasiassa henkilörekisterilainsäädännössä käytettävien määritelmien ja käsitteiden muuttumisesta.

Uudessa henkilötietolaissa ei enää käytetäisi massaluovutuksen ja arkaluonteisen otannan käsitteitä, joita henkilörekisterilaissa samoin kuin väestötietolaissa käytetään. Henkilötietolakia koskevan esityksen 50 §:n mukaan henkilörekisterilain massaluovutuksen ja arkaluonteisen otannan määritelmiä koskevia säännöksiä sovelletaan kuitenkin edelleen, siltä osin kuin muussa lainsäädännössä viitataan niihin, 24 päivään lokakuuta 2001. Väestötietolain säännöksistä ehdotetaan vastaavat käsitteet eräiltä osin poistettavaksi kokonaan siten, että massaluovutuksia ja yksittäistä tietojen luovutusta koskisivat jatkossa samat säännökset, ja eräiltä osin korvattavaksi muulla tavoin, jos on edelleen katsottu tarpeelliseksi säätää erityisiä edellytyksiä laajojen tietomäärien luovutukselle tai sähköisessä muodossa tapahtuvalle tietojen luovutukselle.

Henkilötietolaissa säädettäisiin henkilötunnuksen käsittelyn perusteista. Väestötietolain henkilötunnuksen luovuttamista koskevaa säännöstä muutettaisiin ottaen huomioon henkilötietolain 13 §:n säännös henkilötunnuksen käsittelystä. Lisäksi henkilötunnuksen merkitsemisestä väestötietojärjestelmästä annettaviin virkatodistuksiin ehdotetaan säädettäväksi lain tasolla.

Henkilötietolaissa on tarkoitus luopua tietosuojalautakunnan yleisestä poikkeuslupa-toimivallasta sekä perusoikeusuudistuksen että tietosuojadirektiivin vuoksi. Henkilötietolaissa säädettäisiin tietosuojalautakunnan lupatoimivallasta.

Väestötietolain 29 §:ssä säädetään nykyisin tietosuojalautakunnan oikeudesta antaa poikkeuslupa väestötietojärjestelmän tietojen massaluovutukseen, vaikka hakijalla ei ole henkilörekisterilain mukaista oikeutta tallettaa luovutettavia tietoja henkilörekisteriin. Edellytyksenä luvan myöntämiselle on, että tietojen luovuttamisella voidaan merkittävas-

ti yksinkertaistaa asioiden hallinnollista tai muuta käsittelyä. Väestötietolakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että väestötietoja voitaisiin luovuttaa massamuotoisesti, vaikka luovutuksensaajalla ei olisi suoraan henkilötietolain tai muun lain nojalla oikeutta kyseisten tietojen käsittelyyn, edellyttäen, että väestötietolaissa säädetyt tietojen luovuttamisen yleiset edellytykset täyttyvät ja tietosuojalautakunta on antanut luvan tietojen tallettamiseen ja käyttöön.

1.4. Valtionhallinnon sähköisen henkilökortin ja sähköisen asioinnin varmennepalveluihin liittyvät ehdotukset väestötietolain ja rekisterihallintolain 2 §:n muuttamiseksi

Valtioneuvosto on 5.2.1998 päättänyt, että Väestörekisterikeskus nimetään valtion sähköisen henkilökortin antamisesta ja ylläpidosta vastaavaksi varmenneviranomaiseksi ja luodaan muu tarvittava varmenneviranomaisorganisaatio ja palvelut. Samoin päätöksessä mainitaan, että vuonna 1999 toteutetaan ja otetaan käyttöön kaikille kansalaisille tarkoitettu maksullinen henkilökortti, joka toimii henkilön sähköisen tunnistamisen ja allekirjoituksen välineenä.

Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti oikeusministeriön ja muiden ministeriöiden on valmisteltava hallinnon sähköisen asioinnin, sähköisen asiakirjan ja allekirjoituksen sekä henkilökortin ja varmenneviranomaispalveluiden edellyttämä lainsäädäntö 30.6.1999 mennessä.

Hallinnossa ei ole nimenomaista sääntelyä sähköisestä asioinnista. Hallintoasia pannaan hallintomenettelylain (598/1982) 7 §:n pääsäännön mukaan vireille kirjallisesti. Vireilepanotavasta on säädetty asiakirjain lähettämisestä annetun lain (74/1954) 1 §:ssä, jonka nojalla asianomainen voi itse jättää valituskirjelmän viranomaiseen, tai kirjelmän voi toimittaa tälle käyttäen joko asiamiestä, lähettiä tai postia. Hallintomenettelylain esitöiden ja oikeuskäytännön perusteella on puollettu tulkintaa, jonka mukaan sähköisesti viranomaiselle tulleen asiakirjan katsotaan saapuneen 'kirjallisesti', mikäli vireillepanoasiakirja saapuu viranomaiseen siten, että se on helposti saatettavissa luettavaan paperiseen muotoon. Sen sijaan hallintoasiassa tehtyjen päätösten tiedoksiantaminen

sähköisin menetelmin ei liene mahdollista pelkästään lain tulkinnan perusteella, koska allekirjoitusta on pidetty hallintopäätöksen keskeisenä tunnusmerkkinä.

Oikeusministeriö valmistelee tarvittavat muutokset, jotta kansallinen voisi saattaa asiansa julkiseen hallintoon vireille sähköisesti ja viranomaispäätökset voitaisiin antaa tiedoksi sähköisin tiedonsiirtomenetelmin.

Sisäasiainministeriö tulee valmistelemaan valtionhallinnon sähköisen henkilökortin käyttöön otettavat säädosmuutokset.

Valtioneuvoston periaatepäätöksen johdosta Västöräkisterikeskus on asettanut 11.3.1998 hankkeen, jonka tarkoituksena on toteuttaa valtion sähköisen henkilökortin (HST-kortti) varmenneviranomaispalvelut vuoden 1999 aikana. Varmennepalvelut toteutetaan väestökirjahallinnon ja tarvittaessa muiden organisaatioiden yhteistyönä. Hankkeen johtoryhmä ja projektiryhmä seuraavat tiiviisti valtiovarainministeriön asettaman HST-johtoryhmän työskentelyn sekä oikeusministeriön johdolla tapahtuvan lainvalmistelun etenemistä ja ottavat omassa työssään huomioon näiden tulokset ja muun vireillä olevan asiaan liittyvän valmistelun.

Valtion sähköinen henkilökortti on tarkoitettu asiointiin, jossa vaaditaan henkilön vahvaa sähköistä tunnistamista, tietoverkoissa lähetettävän tai siirrettävän aineiston salaamista ja sähköistä allekirjoitusta. Tavoitteena on luoda järjestelmä, joka varmentaa viestin lähettäjän ja alkuperän sekä tarvittaessa takaa informaation luottamuksellisuuden ja eheyden, turvaa viestin kiistämättömyyden ja todentaa tapahtuman tarkan ajankohdan. Toimikorttipohjainen ratkaisu mahdollistaa aineistojen salaamiseen ja purkuun tarkoitettujen salausmenetelmien turvattuun käyttöön. Nämä yhdessä muodostavat valtion sähköisen henkilökortin avulla tapahtuvan sähköisen asioinnin peruspalvelut. Järjestelmän painopiste on valtionhallinnon palveluissa tarvittavissa tunnistamis-, salaus- ja allekirjoitusmenetelmissä. Näitä palveluita olisi mahdollista tuottaa myös muille kuin valtionhallinnon virastoille ja laitoksille, eli muille viranomaisille sekä yksityisille, yhteisöille ja yksityisille henkilöille.

Luotettava sähköinen asiointi perustuu nk. julkisen avaimen salakirjoitusmenetelmään. Julkisen ja salaisen avaimen menetelmässä avainparien avulla toteutetaan osapuolten todentaminen, lähetettävien asiakirjojen tai viestien salaaminen sekä sähköinen allekir-

joitus. Julkinen avain on kaikkien saatavilla julkisessa hakemistossa ja salainen avain on talletettu ainoastaan toimikortille. Menetelmän käyttöä voidaan kuvata seuraavan esimerkin avulla: viestin lähettäjä kirjoittaa viestin, salaa kirjoittamastaan viestistä tehdyn tiivisteen omalla salaisella avaimellaan ja lähettää viestin salakirjoitettuna sekä salakirjoitetun tiivisteen vastaanottajalle. Vastaanottaja purkaa tiivisteen salakirjoituksen lähettäjän julkisella avaimella, jonka hän on saanut julkisesta hakemistopalvelusta. Julkisen avaimen perusteella voidaan varmistua siitä, että tiiviste on allekirjoitettu lähettäjän salaisella avaimella. Salaisen avaimen sisältöä ei kuitenkaan voida viestistä purkaa tai laskea.

Yleisen luottamuksen lisäämiseksi julkisen avaimen menetelmässä varmennepalveluiden tuottaja varmistaa, että tietyllä henkilöllä on tietty julkisen ja salaisen avaimen muodostama pari. Varmennepalveluiden tuottaja luo varmenteet sekä huolehtii niiden ylläpidosta ja viemisestä tarvittaessa sulkulistalle. Väestöräkisterikeskus toimii valtionhallinnon varmennepalveluiden tuottajana. Väestöräkisterikeskuksella ei kuitenkaan ole yksinoikeutta varmennepalveluiden tuottamiseen niin yksityis- kuin julkissektorillakaan. Yksityissektorille tulee syntymään useita varmennepalveluita tuottavia tahoja, jotka tarjoavat erilaisia varmennepalveluita eri asiakasryhmille ja erilaisiin tarpeisiin, kuten esimerkiksi sähköisen kaupankäynnin tarpeisiin, pankkisektorille ja tiedonvaihtoon viranomaisten ja kansalaisten välille.

Väestöräkisterikeskuksen uusien tehtävien johdosta rekisterihallintolakiin ja väestötietolakiin ehdotetaan tehtäväksi tarvittavat muutokset. Tässä vaiheessa ehdotetaan tehtäväksi vain Väestöräkisterikeskuksen tehtävien kannalta välttämättömät muutokset. Sähköistä asiointia ja sähköistä allekirjoitusta koskevat lainsäädäntötarpeet olisi selvitettävä erikseen. Mahdollisen yleislain valmistelun yhteydessä voidaan selvittää myös nyt ehdotettujen säädosmuutosten ajantasaisuus.

Euroopan yhteisön komissio on valmisteletut direktiiviehdotuksen *Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi sähköisten allekirjoitusten yhteisestä kehyksestä*, KOM (1998) 297, 13.5.1998. Esityksen valmistelussa on pyritty ottamaan huomioon sähköistä allekirjoitusta koskevan direktiiviehdotuksen lähtökohdat. Direktiiviehdotuksen käsittely EU:n työryhmissä on vielä

kesken syksyllä 1998.

1.5. Muut ehdotetut muutokset

Osoitetiedon luovuttamista rajoittavaan ns. turvakieltoon liittyvät muutokset

Laissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta säädetäisiin viranomaisen velvollisuudesta pitää henkilön osoitetietoja sisältävä asiakirja salassa, jos henkilö on pyytänyt tiedon salassapitoa ja hänellä on perusteltu syy epäillä itsensä tai perheensä terveyden tai turvallisuuden tulevan uhatuksi. Salassapitovelvollisuus koskee vain sitä viranomaisista, jolle henkilö on pyynnön esittänyt vireillä olevan asian yhteydessä. Tietojen salassapito ei voi kattavasti toteutua, jolleivät muutkin viranomaiset saa tietoa siitä, että osoitetiedot on suojattu.

Väestötietolain 25 §:n 4 momentissa on nykyisin erityissäännös väestötietojärjestelmään sisältyvien osoitetietojen luovutusrajoituksesta. Maistraatti voi määrätä henkilön pyynnöstä, ettei hänen osoitetietoaan saa luovuttaa muille kuin viranomaisille, jos henkilöllä on perusteltua syytä epäillä itsensä tai perheensä terveyden tai turvallisuuden tulevan uhatuksi. Määräys voi ensimmäisen kerran olla voimassa enintään kaksi vuotta. Rajoituksen voimassaoloaika voidaan jatkaa yhdeksi vuodeksi kerrallaan.

Rajoitusmahdollisuus on tarpeellinen esimerkiksi todistajien suojan turvaamiseksi ja riitaisissa avioero-, lapsen huolto- tai muissa vastaavissa tapauksissa. Tällä hetkellä väestötietojärjestelmässä on tällaisia niin sanottuja turvakieltoja noin 530.

Luovutusrajoituksesta huolimatta viranomaiset voivat aina saada niille säädettyjen tehtävien hoitamista varten osoitetiedon väestötietojärjestelmästä. Käytännössä on yksittäistapauksissa esiintynyt ongelmia muun muassa siinä, miten voidaan varmistaa, että luovutettua osoitetietoa käytetään vain viranomaisen lakisääteisen tehtävän hoitamiseen ja että osoitetietoa ei luovuteta eteenpäin esimerkiksi muun viranomaisen rekisteristä.

Viranomaiset saavat väestötietojärjestelmästä tietoja monin eri tavoin, lähinnä suoraikäydyhteyden avulla, viranomaisille tarkoitettussa väestötietopuhelimessa ja rekisterien päivityksinä. Jotta luovutusrajoitus, jonka tehtävänä on suojata henkilön terveyttä ja turvallisuutta, voitaisiin helposti levittää eri

viranomaisten rekistereihin ja se vaikuttaisi siten mahdollisimman laajasti, olisi tarkoituksenmukaista, että väestötietojärjestelmään merkitty luovutusrajoitus ilmoitettaisiin muille viranomaisille ja rajoitus sitoisi niitä. Väestötietolakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että osoitetiedon väestötietojärjestelmästä saanut viranomainen saisi samalla tiedon rajoituksesta. Väestötietojärjestelmään merkitty luovutusrajoitus sitoisi myös tiedon saanutta viranomaista jatkossa siten, että esimerkiksi muun viranomaisen rekisteristä ei saisi tällaista osoitetietoa luovuttaa edelleen yksityisille henkilöille tai yhteisöille. Luovutusrajoitusten voimassaoloaikoja ehdotetaan lisäksi pidennettäväksi.

Käytännössä olisi pyrittävä siihen, että viranomainen, jolta henkilö pyytää vireillä olevassa asiassa osoitetietonsa salassapitoa viranomaisten toiminnan julkisuutta koskevan lain 24 §:n 31 kohdan perusteella, samalla ohjaisi hänet tekemään myös maistraatille väestötietolaissa tarkoitettua luovutusrajoitusta koskevan pyynnön. Tällöin luovutusrajoitus voitaisiin tehokkaasti levittää myös muille viranomaisille, jotka käyttävät väestötietojärjestelmän tietoja.

Osoitetietojen ylläpitoon liittyvät muutokset

Väestötietolain 4 §:n 1 momentin mukaan väestötietojärjestelmään talletetaan henkilön tunnistetietoina muun muassa henkilön osoite, kotikunta ja siellä oleva asuinpaikka. Väestötietojärjestelmän osoitetietojen ylläpito perustuu kansalaisille kotikuntalaissa (201/1994) säädettyyn ilmoitusvelvollisuuteen. Kotikuntalain 7 §:n mukaan henkilön on muuttaessaan kotikuntaa tai siellä olevaa asuinpaikkaa ilmoitettava muutosta maistraatille aikaisintaan viikkoa ennen muuttopäivää ja viimeistään viikon kuluttua muuttopäivästä. Henkilö voi ilmoittaa myös tilapäisen asuinpaikkansa maistraatille.

Muuttoilmoituksen voi tehdä kirjallisesti tai puhelimitse valtakunnalliseen muuttoilmoitusten palvelupuhelimeen. Ilmoituksen voi tehdä myös asiakaskäynnin yhteydessä suullisesti maistraatissa. Nykyisin jo yli 40 % muuttoilmoituksista tehdään puhelimitse. Kun ilmoitus on tullut maistraatille, sen on välittömästi tehtävä väestötietojärjestelmään merkintä henkilön kotikunnasta ja siellä olevasta asuinpaikasta.

Postitoimintaa harjoittava Suomen Posti Oy ylläpitää omaa osoitetietojärjestelmäänsä

tehtäviensä hoitamista varten. Postille pysyvän osoitteenmuutoksen voi nykyisin tehdä vain lomakkeella.

Posti ja rekisterihallinto keräävät osoitetiedot itsenäisesti eikä tietoja vaihdeta. Kansalaiset joutuvat siten ilmoittamaan vakinaisen asuinpaikkansa muuttumisesta kotikuntalain nojalla maistraatille kotikunnan ja asuinpaikan muutoksen kirjaamiseksi väestötietojärjestelmään ja tässä yhteydessä tapahtuvan postiosoitteen muutoksen erikseen postille. Erillinen ilmoittaminen on kansalaisille hankalaa ja saattaa aiheuttaa esimerkiksi väärinkäsityksiä siitä, milloin kotikuntalaissa tarkoitettu ilmoitusvelvollisuus on täytetty.

Väestötietolakiin ehdotetaan lisättäväksi maininta, jonka mukaan väestötietojärjestelmään voitaisiin tallettaa tieto henkilön ilmoittamasta postiosoitteesta. Väestötietojärjestelmään merkitään jo nykyisin tieto henkilön ilmoittamasta postilokero-osoitteesta, jos henkilöllä ei ole asuntoa. Postiosoitteen rekisteröintiä väestötietojärjestelmään on tarkoitus laajentaa siten, että mahdollinen erillinen postiosoite voitaisiin merkitä myös henkilöille, joiden asuinpaikan osoite on väestötietojärjestelmässä. Tämä parantaisi niiden henkilöiden, jotka haluaisivat saada postinsa muuhun kuin asuinpaikkansa osoitteeseen, palvelua. Postiosoitteen merkitseminen olisi tarpeen esimerkiksi silloin, kun ulkomailla asuva tai työskentelevä henkilö haluaisi postinsa toimitettavaksi suoraan hänen asioitaan Suomessa hoitavan henkilön osoitteeseen taikka kun harvaan asutulla seudulla asuva haluaisi postinsa toimitettavaksi työpaikkansa osoitteeseen. Väestötietojärjestelmään merkittyä postiosoitetta voitaisiin käyttää apuna myös asuinpaikkaa koskevien tietojen tarkistamisessa. Postiosoitteen avulla maistraatti voisi saada yhteyden henkilöön, jonka asuinpaikkatiedon oikeellisuutta halutaan selvittää.

Tarkoituksena on, että rekisterihallinto ja Posti Oy keräisivät yhteistoiminnassa tiedot osoitteenmuutoksista. Tietojen keruussa otettaisiin käyttöön yhteinen lomake, jonka avulla uusi osoite voidaan ilmoittaa maistraatille ja postille. Myös puhelinpalvelussa on tarkoituksena ottaa käyttöön yhteinen palvelunumero. Yhteisen tiedonkeruun tavoitteena on helpottaa kansalaisten muuttoilmoitusten tekoa. Yhteinen tiedonkeruu perustuisi sopimukseen, jossa määriteltäisiin yksityiskohtaisesti muun muassa kummankin osapuolen oikeudet ja vastuut tietojen käsit-

telyssä ja suojaamisessa.

Väestötietojärjestelmään voitaisiin tallettaa myös tieto henkilön ilmoittamasta vastaavasta muusta osoitteesta. Tällä tarkoitetaan lähinnä henkilön sähköpostiosoitetta.

Muita muutoksia

Väestötietojärjestelmän tietosisältöä ehdotetaan laajennettavaksi siten, että järjestelmään voitaisiin merkitä myös henkilön ilmoittama tieto siitä, onko hänen asiointikielensä suomi vai ruotsi, jos kumpikaan näistä kielistä ei ole hänen äidinkielensä. Nykyisin järjestelmään merkitään vain henkilön äidinkieli. Väestötietojärjestelmän tietopalveluasiakkaat voisivat saada tiedon asiointikielensä ja käyttää henkilön kanssa asioidessaan suomen tai ruotsin kieltä sen mukaan kumman kielen henkilö on ilmoittanut asiointikielekseen. Tiedon ilmoittaminen olisi vapaaehtoista ja ilmoitusmenettely kansalaisten kannalta mahdollisimman yksinkertainen.

Muut väestötietolakiin ehdotettavat muutokset ovat vähäisiä ja pääosin teknisluonteisia.

2. Esityksen vaikutukset

2.1. Vaikutukset kansalaisiin ja hallintoon

Julkisuuslainsäädännön ja henkilörekisterilainsäädännön uudistuksilla on välittömiä vaikutuksia väestötietojärjestelmän käytännön toimintoihin. Tietosuojadirektiivi ja uusi henkilötietolaki laajentavat esimerkiksi velvollisuutta informoida rekisteröityjä tietojen käsittelystä. Rekisteröidyn informoinnista ei säädettäisi erikseen väestötietolaissa vaan sovellettavaksi tulisivat henkilötietolain 6 luvun säännökset rekisteröidyn oikeuksista.

Ehdotuksen tavoitteena on toteuttaa edellä mainittujen yleislakien uudistuksista aiheutuvat välttämättömät muutokset väestötietolakiin. Pääosa muutoksista on teknisluonteisia ja vähäisiä, eikä niillä ole merkittäviä vaikutuksia väestötietojen käsittelyyn. Väestötietolainsäädännön muutostarpeiden laajempi kokonais selvitys tehdään myöhemmin erikseen.

Varmennettu sähköinen asiointi mahdollistaa kansalaisen tietoverkkojen välityksellä tapahtuvan asioinnin valtionhallintoon päin. Viranomaispalvelut ovat kansalaisen saatavilla periaatteessa ympäri vuorokauden, jolloin kansalainen voi hoitaa viranomaisasioin-

tejaan hänelle sopivana ajankohtana virastojen aukioloajoista välittämättä. Varmennettu sähköinen asiointi mahdollistaa tietoverkon välityksellä asioivan henkilön luotettavan, yksiselitteisen todentamisen. Kansalainen voi tarvittaessa sähköisesti allekirjoittaa sekä salata tietoverkoissa välitettävät viestit ja asiakirjat. Salaustekniikkaa käyttämällä voidaan varmistua siitä, että välitettävät viestit ja asiakirjat säilyvät luottamuksellisina ja lähetetyssä muodossaan.

Varmennettu sähköinen asiointi lisää yksilön tietoturvaa ja –suojaä hänen asioidessaan tietoverkkojen välityksellä.

Varmennettu sähköinen asiointi luo laajemmat edellytykset viranomaispalveluiden tarjoamiseen tietoverkkojen välityksellä. Asioiden sähköinen vireillepano on mahdollista jo nykyisen lainsäädännön perusteella ja osapuolten luotettava todentaminen sekä mahdollisuus sähköiseen allekirjoitukseen ja salaukseen lisää tietoverkoissa tapahtuvan viranomaisasiointin tietoturvallisuutta.

Väestörekisterikeskukselle tulee uusia tehtäviä valtionhallinnon varmennepalveluiden tuottajana.

Henkilön terveyden ja turvallisuuden suojaamiseksi määrätyn osoitteenluovutusrajituksen välittämällä muille viranomaisille ja rajoituksen sitovuutta laajentamalla pyritään siihen, että asioimalla yhden viranomaisen, maistraatin, kanssa turvakieltoa koskevassa asiassa kansalainen voisi varmistaa osoitetiedon salassapidon niidenkin viranomaisten rekistereissä, joihin väestötietojärjestelmästä toimitetaan päivitystietoja. Viranomaisilla tulee olla tekniset valmiudet ottaa vastaan luovutusrajoitusta koskeva tieto. Tämä voi edellyttää vähäisten teknisten muutosten tekemistä viranomaisten tietojärjestelmiin ja mahdollisesti eräiden viranomaisten rekistereitä koskevien erityissäännösten tarkistamista.

Lisäämällä asiointikieltä koskeva tieto väestötietojärjestelmään pyritään parantamaan sellaisten Suomessa asuvien ulkomaalaisten ja Suomen kansalaisten, joiden äidinkieli ei ole suomi tai ruotsi, palvelua. Henkilö voisi ilmoittaa, kumpaa kansalliskielistä, suomea vai ruotsia hän osaa ja haluaa käyttää asiointikielensä. Väestötietojärjestelmän tietopalvelun asiakkaat, yritykset ja yhteisöt, voisivat saada tietojärjestelmästä tiedon henkilön ilmoittamasta asiointikielestä. Ne voivat siten parantaa omaa palveluaan käyttämällä esimerkiksi kirjeissä, ilmoituksissa ja muus-

sa postitse lähetettävässä aineistossa tai muulla tavoin asiakkaaseen yhteyttä ottaessaan sitä kieltä, jonka henkilöt ovat ilmoittaneet asiointikielekseen. Asiointikielen tallentaminen väestötietojärjestelmään edellyttää tietojärjestelmään ja ylläpitomenettelyyn vähäisiä teknisiä muutoksia, jotka voidaan ottaa huomioon parhaallaan vireillä olevan väestötietojärjestelmän tietoteknisen kokonaisuudistuksen yhteydessä. Suomen ja ruotsin kielten käyttäminen tuomioistuimissa sekä muissa valtion ja kuntien viranomaisissa määräytyisi edelleen kielilain (148/1922) säännösten mukaisesti.

Rekisterihallinnon ja Suomen Posti Oy:n yhteisellä osoitteenmuutostietojen keruulla helpotetaan kansalaisten muuttoon liittyvien ilmoitusten tekemistä.

Ilmoitusmenettelyn yhdistäminen ja postiosoitettietojen tallettaminen väestötietojärjestelmään parantaisi myös väestötietojärjestelmän tietojen laatua ja tietojärjestelmän palvelukykyä. Yhteistyössä nähdään myös merkittäviä mahdollisuuksia toimintojen järjestämiseen.

2.2. Taloudelliset vaikutukset

Varmennettu sähköinen asiointi tietoverkkojen välityksellä toteutetaan nk. toimikorttiratkaisuun perustuvien tietoteknisten järjestelmien avulla. Sähköisessä asiointissa tarvittavan sähköisen henkilökortin kustannuksiksi on arvioitu n. 200 markkaa. Sähköisen henkilökortin lisäksi käyttäjä tarvitsee kortin lukijalaitteen ja tarvittavat tietokoneohjelmit. Erillisen lukijalaitteen hinta on n. 200–300 markkaa. Lukijalaitteiden osalta tietokoneiden tekninen kehitys saattaa tulevaisuudessa johtaa siihen, että lukijalaitteet ovat jo integroitua tietokoneisiin, kuten nykyiset cd-rom-lukijalaitteet ovat.

Väestörekisterikeskukselle aiheutuu uusista tehtävistä vuoden 1999 aikana arviolta noin 10 miljoonan markan kustannukset, josta 8 miljoonaa markkaa on otettu huomioon valtion vuoden 1999 talousarvioesityksessä. Tarkoituksena on, että vuodesta 2000 eteenpäin Väestörekisterikeskuksen uusista tehtävistä aiheutuvat kulut pystyttäisiin kattamaan niistä saatavilla tuloilla.

Osoitetietojen keruun nykykustannukset ovat noin 7,5 miljoonaa markkaa sekä rekisterihallinnossa että Suomen Posti Oy:ssä. Yhteisessä tiedonkeruussa säästöjä tulee muun muassa yhteisistä lomakkeista, työn

jakamisesta molempien organisaatioiden kesken ja yhteisestä tiedonkeruukanavasta. Yhteisen tiedonkeruun on arvioitu vähentävän ylläpitokustannuksia ainakin 20 %, mikä rekisterihallinnossa merkitsisi noin 1,5 miljoonan markan säästöä vuosittain. Yhteisen tiedonkeruumallin rakentamisesta osapuolille aiheutuvat menot, yhteensä 3-4 miljoonaa markkaa, voidaan kattaa noin 1-2 vuoden aikana uudesta menettelystä saatavilla kustannussäästöillä.

3. Asian valmistelu

Ehdotus perustuu pääosin sisäasiainministeriön asettaman työryhmän 9.6.1998 tekemään ehdotukseen. Työryhmän tehtävänä oli selvittää julkisuuslainsäädännön ja henkilörekisterilainsäädännön vireillä olevien uudistusten ja EU:n tietosuojadirektiivin vaikutuksia väestökirjanpitoa koskevaan lainsäädäntöön ja tehdä ehdotukset edellä mainittujen uudistusten edellyttämistä väestökirjanpitoa koskevan lainsäädännön muutoksista. Työryhmässä olivat edustettuina sisäasiainministeriö, Väestörekisterikeskus ja maistraatit.

Ehdotus postiosoitteen tallettamisesta väestötietojärjestelmään perustuu Väestörekisterikeskuksen 18.8.1998 sisäasiainministeriölle tekemään aloitteeseen, jota on valmisteltu Väestörekisterikeskuksen, maistraattien ja Postin yhteisessä, 29.1.1998 asetetussa projektissa. Projektin tehtävänä on määritellä yhteisen tiedonkeruun ja tietojen vaihdon edellytykset.

Ehdotuksesta on pyydetty lausunnot oikeusministeriöltä, liikenneministeriöltä, tietosuojavaltuutetulta, Väestörekisterikeskukselta, maistraateilta, Ajoneuvohallintokeskukselta, Patentti- ja rekisterihallitukselta, Verohallitukselta, Kansaneläkelaitokselta, Suomen Kuntaliitolta, Suomen Pankkiyhdistys ry:ltä ja Suomen Posti Oy:ltä.

Ehdotus valtionhallinnon sähköisen henkilökortin ja sähköisen asioinnin varmennepalveluiden edellyttämistä säädösmuutoksista perustuu Väestörekisterikeskuksen 7.9.1998

sisäasiainministeriölle tekemään aloitteeseen. Ehdotuksesta on pyydetty lausunnot oikeusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, liikenneministeriöltä, kauppa- ja teollisuusministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä, tietosuojavaltuutetulta, Väestörekisterikeskukselta, maistraateilta, Patentti- ja rekisterihallitukselta, Telehallintokeskukselta, Verohallitukselta, Kansaneläkelaitokselta, Suomen Kuntaliitolta, Suomen Pankkiyhdistys ry:ltä ja Suomen Posti Oy:ltä.

Valtaosa lausunnonantajista suhtautui ehdotukseen myönteisesti. Lausunnot on pyritty ottamaan huomioon esityksen valmistelussa.

4. Säättämisjärjestys

Hallitusmuodon 8 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Tämän vuoksi nykyisin asetuksessa säädetävästä henkilötunnuksen merkitsemisestä väestötietojärjestelmästä annettaviin todistuksiin säädetäisiin ehdotuksen mukaan lailla.

Hallitusmuodon 10 §:n 2 momentin mukaan viranomaisten asiakirjat ovat julkisia, jollei tietojen saantia niistä ole välttämättömistä syistä lailla erikseen rajoitettu. Väestötietojärjestelmän tietojen luovuttamista koskevista rajoituksista säädetään erikseen väestötietolaissa, kuten aikaisemminkin. Ehdotukseen sisältyvät muutokset, jotka koskevat henkilön terveyden ja turvallisuuden suojaamiseksi väestötietojärjestelmään merkityn osoitetiedon luovutusrajoituksen ilmoittamista viranomaisille ja tiedon edelleenluovutuksen rajoittamista merkitsevät myös poikkeusta julkisuusperiaatteesta. Muutos on välttämätön, jotta tieto luovutusrajoituksesta voitaisiin välittää muiden viranomaisten tietoon ja jotta se vaikuttaisi mahdollisimman laajasti.

Esityksen valmistelussa on muutoinkin otettu huomioon perustuslaissa säädetyt vaatimukset, minkä vuoksi hallitus katsoo, että laki voidaan säätää tavallisessa lainsäätämisyksityksessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Västötietolaki

1 §. *Soveltamisala.* Västötietolaissa on väestökirjanpitoa koskevat perussäännökset västötietojen keruusta, tallettamisesta ja luovuttamisesta. Tietojen ilmoittamisesta ja luovuttamisesta on säännöksiä muussakin lainsäädännössä ja niitä sovelletaan västötietolain ohella.

Henkilötietolaki tulisi sovellettavaksi täydentävästi rekisterin pitoon liittyvissä kysymyksissä siltä osin kuin västötietolaissa ei olisi erityissäännöstä. Vastaavasti sovelletaan nykyisin täydentävästi henkilörekisterilakia. Sovellettavia henkilötietolain säännöksiä olisivat esimerkiksi 5 §:n rekisterinpitäjän huollisuusvelvoite, 9 §:n tietojen laatua koskevat periaatteet, 10 §:n rekisteriselostetta koskeva säännös, henkilötietojen siirtoa Euroopan unionin ulkopuolelle koskeva 5 luku ja rekisteröidyn oikeuksia koskeva 6 luku.

Yleisten asiakirjain julkisuudesta annetun lain 14 §:n mukaan lakia ei sovelleta asiakirjoihin, joiden julkisuus poikkeuksineen on lailla tai asetuksella täydellisesti järjestetty. Tällaisia niin sanottuja täydellisesti järjestettyjä asiakirjoja ovat muun muassa yleiset väestöluettelot. Västötietolain 1 §:n mukaan yleisten asiakirjain julkisuudesta annettua lakia sovelletaan västötietojärjestelmään vain siltä osin kuin kysymys on asianomaisen oikeudesta asiakirjaan. Muilta osin yleisten asiakirjain julkisuudesta annettua lakia ei sovelleta nykyisin västötietojärjestelmään.

Uudessa laissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta ei ole enää yleisten asiakirjain julkisuudesta annetun lain 14 §:ää vastaavaa säännöstä. Lain säännöksiä on sovellettava täydentävästi erityissäännösten rinnalla aina silloin, kun erityislaissa ei ole viranomaisten toiminnan julkisuutta koskevia nimenomaisia säännöksiä. Västötietolain 1 §:ää ehdotetaan vastaavasti muutettavaksi siten, että laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta tulisi sovellettavaksi täydentävästi västötietojärjestelmään siltä osin kuin västötietolaissa ei ole erityissäännöksiä.

Västötietojärjestelmän tiedot ja niihin liittyvät asiakirjat, joilla tarkoitetaan lähinnä västötietojärjestelmän ilmoitusasiakirjoja ja

erilaisia kortistoja, eivät ole julkisia asiakirjoja. Oikeus saada tietoja västötietojärjestelmästä määräytyy siten kuin västötietolaissa säädetään. Oikeutta tietojen saantiin on rajoitettu henkilön yksityisyyden suojan perusteella.

Västötietolain 6 luvussa on erityissäännökset västötietojärjestelmän asiakirjojen julkisuudesta ja tietojen luovuttamisesta. Tarkoituksena on, että henkilön oikeudesta saada tieto västötietojärjestelmästä ja siihen liittyvistä asiakirjoista, västötietojärjestelmän tietojen luovuttamisen edellytyksistä, tietojen luovuttamistavoista, luovutettujen tietojen käytöstä, tietojen luovuttamista koskevasta päätösvallasta, päätöksen tekemisestä, muutoksenhausta tietojen luovuttamista koskevaan päätökseen ja tietojen tulemisesta julkisiksi säädettäisiin edelleenkin erityislainsäädännössä, lähinnä västötietolaissa. Muualla erityislainsäädännössä on lisäksi eräitä säännöksiä viranomaisten oikeudesta saada tietoja västötietojärjestelmästä.

Västötietolain 6 luvussa viitattaisiin nimenomaisesti viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain säännöksiin siltä osin kun kysymys on asianomaisen oikeudesta tiedonsaantiin ja mahdollisuudesta yhdistää västötietojärjestelmän tietoja toisen viranomaisen tietojärjestelmän tietoihin.

Västötietojärjestelmään sovellettaisiin myös viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 5 luvun säännöksiä viranomaisten velvollisuudesta edistää tiedonsaantia ja hyvää tiedonhallintatapaa. Yleislakia sovellettaisiin myös västötietojärjestelmän tietopalvelun asiakirjoihin, kuten tietojen luovuttamista koskeviin hakemuksiin ja luovuttamista koskeviin kirjallisiin päätöksiin. Yleislaki tulisi luonnollisesti sovellettavaksi myös maistraattien ja Väestörekisterikeskuksen muussa kuin västötietojärjestelmää koskevassa toiminnassa, jollei erikseen ole toisin säädetty.

Lain 1 §:ään ehdotetaan lisäksi lisättäväksi Ahvenanmaan lääninhallituksen asemaa koskeva säännös. Rekisterihallintolain 3 §:n mukaan lääninhallitus hoitaa Ahvenanmaan maakunnassa rekisterihallintolaissa tarkoitettua rekisterihallinnon paikallisviranomaisen tehtävät. Rekisterihallinnon paikallisviranomaisen väestökirjanpitoa koskevasta teh-

tävistä säädetään väestötietolaissa. Vaikka Ahvenanmaan lääninhallituksen toimivalta myös väestötietolain mukaisissa tehtävissä perustuu rekisterihallintolakiin, olisi selvyyden vuoksi tarpeen ottaa myös väestötietolakiin nimenomainen säännös siitä, että väestötietolaissa rekisterihallinnon paikallisviranomaiselle säädetty tehtävät hoitaa Ahvenanmaan maakunnassa lääninhallitus.

4 §. *Väestötietojärjestelmään tallettavat henkilötiedot.* Väestötietolain 4 §:n 1 kohtaan ehdotetaan lisättäväksi maininta valtionhallinnon varmennetussa sähköisessä asiointissa tarvittavan sähköisen asiointitunnuksen tallettamisesta väestötietojärjestelmään. Sähköinen asiointitunnus on tunnistamiskeino, joka yksilöllä sähköisen asiointin osapuolet. Täysin samannimisiä henkilöitä voi olla useita, muttei kahta, joilla olisi täysin sama sähköinen asiointitunnus. Yhdellä henkilöllä voi olla vain yksi sähköinen asiointitunnus. Sähköinen asiointitunnus on voimassa varmenteen myöntämisen jälkeen koko henkilön eliniän.

Henkilön sähköinen asiointitunnus olisi henkilön tunnistetietona osa väestötietojärjestelmän tietoa. Sähköisestä asiointitunnuksesta säädettäisiin tarkemmin ehdotetussa 21 §:ssä. Sen mukaisesti sähköisellä asiointitunnuksella tarkoitetaan numeroista ja tarkastusmerkistä muodostunutta tietojoukkoa, jonka avulla yksilöidään valtionhallinnon varmennetun sähköisen asiointin osapuolet. Henkilölle annettava sähköinen asiointitunnus muodostuu numeroista ja tietyllä laskenta-kaavalla numeroista laskettavasta tarkistusmerkistä. Tarkistusmerkki on numero tai kirjain. Luonnollisen henkilön sähköinen asiointitunnus ei sisällä mitään henkilön liittyvää muuta tunnistetietoa, kuten esimerkiksi henkilötunnusta, nimeä tai osoitetta taikka niiden osaa.

Sähköinen asiointitunnus on osa sähköisessä asiointissa käytettävän varmenteen tietosisältöä. Sähköisen asiointitunnuksen avulla voidaan luotettavasti yksilöidä valtionhallinnossa sähköisesti asioiva henkilö. Henkilötunnuksen käyttämistä sähköisessä asiointissa henkilön tunnistamiskeinona ei voida yksilön tietosuojan kannalta pitää tarkoituksenmukaisena, koska sähköisessä asiointissa käytettävät varmenteet on tarkoitettu tallettaa julkiseen rekisteriin tai hakemistoon. Sähköisen asiointitunnuksen käyttäminen vähentää eri rekistereiden virhemahdollisuuksia ja tältä osin lisää yksilön tietosuojaa.

Sähköistä asiointitunnusta käytetään vain valtionhallinnon varmennetussa sähköisessä asiointissa osapuolten todentamiseen tai asiakirjojen ja viestien tietoturvallisuuden varmistamiseen. Sähköistä asiointitunnusta ei käytetä henkilön tunnistamistapana silloin, kun henkilön tunnistamiseksi riittää hänen nimensä ja tarvittaessa henkilötunnuksensa. Sähköinen asiointitunnus ei sisällä mitään henkilökohtaista tietoa varmenteen haltijasta.

Juridisen henkilön varmenteessa sähköisenä asiointitunnuksena käytetään jotain olemassa olevaa yksilöintitapaa, esimerkiksi yritysten kohdalla yrityksen liikeyhteisötunnusta tai kaupparekisterinumeroa, kunnan osalta sen kuntanumeroa taikka muuta vastaavaa yksilöintitunnusta.

Varmenteen ja sähköisen asiointitunnuksen käsittelyn osalta on voimassa mitä muualla väestötietolaissa säädetään tai mitä henkilötietolaissa (/) tai viranomaisten toiminnan julkisuutta koskevassa laissa (/) säädetään.

Väestötietojärjestelmän tietosisältöä laajennettaisiin asiointikieltä koskevalla tiedolla. Asiointikieli voitaisiin merkitä väestötietojärjestelmään henkilön tietoihin silloin, kun hänen äidinkieltä ei ole suomi eikä ruotsi. Asiointikieleksi merkittäisiin toinen edellä mainituista kielistä henkilön oman ilmoituksen perusteella. Tieto asiointikielestä ilmoitettaisiin väestötietojärjestelmään samassa yhteydessä kun tieto äidinkielestä eli rekisteröitäessä henkilön tiedot ensimmäisen kerran väestötietojärjestelmään. Asiointikieltä koskevaa tietoa voisi muuttaa myöhemmin maistraatille tehtävällä ilmoituksella. Asiointikieltä koskevan tiedon ilmoittaminen olisi vapaaehtoista.

Väestötietojärjestelmään merkittäisiin myös tieto henkilön ilmoittamasta postiosoitteesta. Postiosoitteella tarkoitetaan osoitetta, johon henkilö haluaa postinsa kannettavaksi.

Tarkoituksena on, että tieto henkilön osoitteenmuutoksesta kerätään yhdessä Suomen Posti Oy:n kanssa. Tarkoituksena on ottaa käyttöön yhteinen lomake, jonka avulla uusi osoite voidaan ilmoittaa postille ja maistraatille. Lomakkeen voisi jättää joko maistraatille tai postin toimipaikkaan. Puhelinpalvelussa tarkoituksena on ottaa käyttöön yhteinen palvelunumero, johon muutosta voisi ilmoittaa.

Väestötietolain 4 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan henkilön tunnistetietoina talletetaan muun muassa osoite ja kotikunta sekä

siellä oleva asuinpaikka. Väestötietolain 4 §:n 1 momentin 4 kohtaan lisättäisiin maininta, jonka mukaan väestötietojärjestelmään merkittäisiin myös henkilön ilmoittama tieto postiosoitteesta. Väestötietojärjestelmään ei kuitenkaan ole tarkoitus tallentaa hyvin lyhyitä, tilapäisluonteisia postiosoitteen muutoksia. Postiosoitteen ilmoittaminen olisi vapaaehtoista.

Vastaavalla muulla osoitteella tarkoitetaan lähinnä henkilön sähköpostiosoitetta. Muun osoitteen ilmoittaminen olisi vapaaehtoista.

Kotikuntalaissa säädetty velvollisuus ilmoittaa kotikuntaa ja siellä olevaa asuinpaikkaa koskevat muutokset väestötietojärjestelmään sekä kotikuntalaissa tarkoitettun ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöntiin liittyvät sanktiot säilyvät nykyisellään.

19 §. *Varmennettu sähköinen asiointi.* Ehdotuksessa 19 §:ssä säädetään Väestörekisterikeskuksen tehtävistä. Ehdotuksen 1 momentin mukaan Väestörekisterikeskuksen tehtävänä on huolehtia siitä, että valtionhallinnon varmennetussa sähköisessä asiointissa osapuolet voidaan todentaa sekä, että hallinnon asiakirjat ja viestit voidaan tarvittaessa sähköisesti allekirjoittaa ja salata. Samalla varmistetaan asiakirjojen ja viestien luottamuksellisuus ja niiden säilyminen lähetetyssä muodossa.

Varmennetulla sähköisellä asiointilla tarkoitetaan tässä laissa tietoverkoissa tapahtuvaa asiointia, jossa asiointin osapuolet voidaan luotettavasti todentaa sekä varmistaa asiakirjojen ja viestien luottamuksellisuus ja niiden säilyminen lähetetyssä muodossa. Käsite varmennettu sähköinen asiointi olisi alustavasti rajatumpi ja suppeampi kuin yleistermi sähköinen asiointi.

Varmennettuun sähköiseen asiointiin kuuluu tietoverkoissa asioivien osapuolten todentaminen. Todentaminen perustuu siihen, että varmennepalveluiden tarjoaja on myöntänyt henkilölle sähköisessä asiointissa käytettävät varmenteet ja asiointitunnukset ja että näiden voimassaolosta voidaan saada tieto tarkastamalla ne esimerkiksi julkisesta hakemistosta. Sähköisessä asiointissa mahdollisuus tietoverkon välityksellä asioivan henkilön luotettavaan todentamiseen mahdollistaa osaltaan verkkopalveluiden kehittämisen.

Lähetettyjen viestien ja asiakirjojen säilyminen luottamuksellisina ja lähetetyssä muodossa edellyttää salaustekniikan käyttämistä. Lisäksi varmennettu sähköinen asiointi mah-

dollistaa sähköisen allekirjoituksen käyttämisen. Viestillä tarkoitetaan muun muassa sähköpostitse välitettyä sanomaa. Sähköisellä allekirjoituksella tarkoitetaan tietyin laskennallisin menetelmin muodostettua merkkijonoa, joka hyväksytään vastaamaan henkilön paperille tekemää allekirjoitusta.

Väestörekisterikeskus tuottaa valtionhallinnon varmennetussa sähköisessä asiointissa käytettävät varmennepalvelut. Näihin palveluihin kuuluu varmenteiden myöntäminen, varmenteiden ylläpitäminen julkisissa hakemistoissa ja tarvittaessa sulkulistalla, erilaiset HelpDesk-tyyppiset neuvontapalvelut sekä muut mahdolliset asiakirjojen luottamuksellisuuteen liittyvät palvelut. Väestörekisterikeskus voi tuottaa myös muita varmennettua sähköistä asiointia tukevia oheispalveluita. Varmennetun sähköisen asiointin avulla on mahdollista myös suorittaa hallintopalveluihin liittyviä maksuja, mikäli toimikortilla on maksamiseen liittyvä sovellus, esimerkiksi nk. kukkaro- tai pankkikorttisolvelus. Palveluiden maksaminen sähköisesti edellyttää lisäksi, että palveluntarjoajan tietojärjestelmät pystyvät käsittelemään nk. elektronista rahaa.

Ehdotuksen 2 momentissa säädetään, että Väestörekisterikeskus voi 1 momentissa säädetyn lisäksi tuottaa vastaavia palveluja muille viranomaisille, yrityksille, yhteisöille ja yksityisille henkilöille. Varmennepalveluiden tuottajia voi olla useita. Sähköisen henkilökortin ja valtionhallinnon varmennetun sähköisen asiointin varmennepalveluilla tarkoitetaan tässä laissa toimintaa, jossa sähköisen asiointin osapuolille annetaan tarvittavat varmenteet ja huolehditaan niiden ylläpidosta sekä voimassaolosta. Palvelulla tuotetaan sähköisessä asiointissa käytettäviä varmenteiden luonti- ja ylläpitomenetelmiä ja lähetettävien viestien eheyteen sekä lähetetyssä muodossa säilymiseen liittyviä palveluita. Varmenteiden luontijärjestelmässä uudet myönnetty varmenteet talletetaan julkiseen hakemistoon, mistä ne ovat kaikkien palvelua tarvitsevien saatavilla. Sulkulistalle merkitään kadonneeksi ilmoitetujen toimikorttien varmenteet.

Varmennettu sähköinen asiointi mahdollistaa myös tietyssä asemassa toimimisen jonkin organisaation puolesta. Tällaisessa asemavaltuutukseen perustuvassa asiointissa käytetään nk. roolivarmenteita, jotka mahdollistavat varmenteen haltijan asioimaan tietyssä asemassa, esimerkiksi virkamiehenä.

Roolivarmenteessa varmenteen myöntäjänä on se taho, jonka puolesta varmenteen haltija toimii. Roolivarmenteen tietosisältö vastaa tavallisen varmenteen tietosisältöä.

Varmennepalveluiden tuottamiseen liittyvä Väestörekisterikeskuksen vahingonkorvausvastuu määräytyy vahingonkorvauslain (412/1974) säännösten mukaisesti. EU:n komission sähköistä allekirjoitusta koskevaan direktiiviehdotukseen sisältyy varmennepalveluiden tuottajan vahingonkorvausvastuuta rajaavat säädösehdotukset. Vahingonkorvausvastuun rajaamisen osalta EU:n direktiivin sisältö on otettava huomioon varmennepalveluita tuotettaessa.

20 §. *Varmennetuissa sähköisissä asioinnissa käytettävän varmenteen tiedot.* Ehdotuksen 20 §:ssä määritetään Väestörekisterikeskuksen myöntämän valtionhallinnon sähköisessä asiointissa käytettävän varmenteen tiedot. Varmenteella tarkoitetaan tässä laissa tietojoukkoa, jonka avulla yhdistetään varmenteen haltija ja hänen käytössään oleva julkinen avain. Varmenteen haltija voi olla joko luonnollinen tai juridinen henkilö. Julkisen ja salaisen avaimen menetelmässä avainparien avulla toteutetaan osapuolten todentaminen, lähetettävien asiakirjojen tai viestien salaaminen sekä sähköinen allekirjoitus. Varmenne ja julkinen avain on kaikkien saatavilla julkisessa hakemistossa. Salainen avain on talletettu ainoastaan toimikortille, eikä sitä ole kopioitu tai muutoin taltioitu minnekään. Varmennetuissa sähköisessä asiointissa henkilöllä voi olla useita varmenteita eri käyttötarkoituksiin. Ehdotus vastaa sähköisen allekirjoituksen direktiiviluonnoksen liitettä 1, jossa on kuvattu hyväksytyn varmenteen vaatimukset. Varmenteeseen talletetaan 1 momentin mukaan: 1) varmenteen myöntäjän nimi; 2) varmenteen haltijan nimi; 3) varmenteen haltijan sähköinen asiointitunnus; sekä 4) varmenteen voimassaoloaika. Varmenteen myöntäjää ja haltijaa sekä varmenteen voimassaoloa koskevat tiedot ovat varmenteeseen talletettavia vähimmäistietoja. Ehdotuksen 1 momentissa mainitut tiedot ovat tiettyyn varmenteen haltijaan liittyviä tietoja. Ehdotuksen 2 momentissa mainitut tiedot, varmenteen sarjanumeroa lukuun ottamatta ovat pääsääntöisesti kaikilla varmenteen haltijoilla samat.

Valtionhallinnon varmennetuissa sähköisessä asiointissa varmenteen myöntäjänä on Väestörekisterikeskus. Varmenteen haltija voi olla joko luonnollinen tai juridinen hen-

kilö. Henkilölle annettava sähköinen asiointitunnus muodostuu numeroista ja tarkistusmerkistä. Tarkistusmerkki on numero tai kirjain. Juridisen henkilön varmenteen osalta sähköisenä asiointitunnusena voidaan käyttää jotain olemassa olevaa yksilöintitapaa, esimerkiksi yritysten kohdalla yrityksen liikeyhteisötunnusta tai kaupparekisterinumeroa taikka kunnan osalta sen kuntanumeroa.

Ehdotuksen 2 momentin mukaan varmenteeseen voidaan lisäksi tallettaa: 1) tieto varmenteen haltijan julkisen avaimen luonnissa käytetystä laskumenetelmästä; 2) varmenteen myöntäjän maatunnus; 3) varmenteen sarjanumero; 4) tieto varmenteen myöntäjän varmenteen allekirjoituksessa käyttämästä laskumenetelmästä; 5) tieto noudatettavasta varmennepolitiikasta; 6) tieto varmenteen käyttötarkoituksesta; sekä 7) muut varmenteen käytön edellyttämät välttämättömät tekniset tiedot.

Varmenteen haltijan julkinen ja salainen avainpari luodaan tiettyä laskumenetelmää käyttäen, ja tieto käytetystä algoritmista talletetaan varmenteeseen. Varmenteessa on myös varmenteen myöntäjän kansallinen maatunnus sekä varmenteen sarjanumero. Varmenteen myöntäjä vahvistaa varmenteen oikeellisuuden omalla sähköisellä allekirjoituksellaan. Varmennepolitiikalla tarkoitetaan varmennepalveluiden tarjoajan julkaisemaa asiakirjaa, jossa kuvataan tarkemmin miten varmennepalveluiden tarjoaja tuottaa palveluita varmennepalveluiden käyttäjille.

Varmenteen käyttötarkoitukset ovat todentaminen, sähköinen allekirjoitus ja asiakirjojen tai viestien salaaminen. Varmenteen tiedot ja niiden oikeellisuus vahvistetaan varmenteen myöntäjän sähköisellä allekirjoituksella. Nk. roolivarmenteessa varmenteen myöntäjänä on se taho, jonka puolesta varmenteen haltija toimii. Roolivarmenteen tietosisältö vastaa tavallisen varmenteen tietosisältöä.

21 §. *Sähköinen asiointitunnus.* Ehdotuksen 1 momentin mukaisesti sähköinen asiointitunnus on numeroista ja tarkistusmerkistä muodostunut tietojoukko, jonka avulla yksilöidään valtionhallinnon varmennetun sähköisen asiointin osapuolet. Henkilölle annettava sähköinen asiointitunnus muodostuu numeroista ja tietyllä laskentakaavalla numeroista laskettavasta tarkistusmerkistä. Tarkistusmerkki on numero tai kirjain. Yhdellä henkilöllä voi olla vain yksi asiointitunnus. Luonnollisen henkilön sähköinen

asiointitunnus ei sisällä mitään henkilöön liittyviä muita tunnistetietoja, kuten esimerkiksi henkilötunnusta, nimeä tai osoitetta taikka niiden osaa.

Ehdotuksen 2 momentin mukaan Väestörekisterikeskus antaa valtionhallinnon varmennetussa sähköisessä asiointinnissa käytettävät asiointitunnukset. Asiointitunnus voidaan antaa Suomen kansalaiselle sekä jokaiselle kotikuntalaisen mukaisesti Suomessa vakinaisesti asuvalle ulkomaalaiselle, joka on merkitty väestötietojärjestelmään. Asiointitunnus voidaan tarvittaessa antaa myös muille kuin luonnollisille henkilöille, kuten virastoille, laitoksille ja yhteisöille.

Varmenteen ja sähköinen asiointitunnus voidaan antaa myös juridisille henkilöille. Varmenteen on voimassa tietyn määräajan, joka lähinnä varmennejärjestelmiin liittyvän tekniikan kehityksestä johtuen voisi olla n. 2–3 vuotta. Sähköinen asiointitunnus on voimassa varmenteen myöntämisen jälkeen koko henkilön eliniän. Juridisen henkilön varmenteen osalta sähköisenä asiointitunnukseksi käytetään jotain olemassa olevaa yksilöintitapaa, esimerkiksi yritysten kohdalla yrityksen liikeyhteisötunnusta tai kaupparekisterinumeroa, kunnan osalta sen kunnanumeroa taikka muuta vastaavaa yksilöintitunnusta. Juridisen henkilön osalta sähköisen asiointitunnuksen voimassaoloaika määräytyy asiointitunnukseksi käytettävää yksilöintitunnusta koskevien sääntöjen mukaisesti.

22 §. *Varmenteen ja asiointitunnuksen käsittely.* Ehdotuksen mukaan valtionhallinnon varmennetussa sähköisessä asiointinnassa käytettävät varmenteet ja sähköiset asiointitunnukset talletetaan rekisteriin. Julkisen avaimen menetelmää käyttävissä salausjärjestelmissä julkinen avain ja varmenteet on talletettu rekisteriin eli yleiseen hakemistoon, mistä ne ovat kaikkien sähköisesti asioivien saatavilla. Julkisesta hakemistosta jokaisella on oikeus saada tietoja sen mukaan kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään. Hakemistosta voidaan tarkastaa onko sähköisesti asioivalla voimassaoleva varmenteen ja onko varmenteen esimerkiksi kortin katoamisen vuoksi viety sulkulistalle.

Sähköinen asiointitunnus on osa väestötietojärjestelmän tietosisältöä. Sähköisen asiointitunnuksen luovuttamisesta väestötietojärjestelmästä noudatetaan mitä väestötietolaissa tai muussa laissa, varsinkin henkilötie-

tolaissa ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään henkilötietojen käsittelystä.

24 §. *Selvitys tietojen käyttötarkoituksesta.* Henkilötietolaissa ei enää käytetä henkilörekisterilakiin sisältyvää käsitettä tietojen massaluovutus, jolla tarkoitetaan koko henkilörekisterin tai suurehkoa määrää rekisteröityjä koskevien henkilötietojen luovuttamista tai henkilötietojen luovuttamista automaattiseen tietojenkäsittelyyn soveltuvassa muodossa taikka siten, että luovutuksensaaja voi käyttää henkilörekisteriä teknisen käyttöyhteyden avulla. Henkilötietolain voimaantulosäännöksen mukaan kumotun henkilörekisterilain massaluovutusta ja arkaluonteista otantaa koskevat määritelmät ovat kuitenkin voimassa 24.10.2001 saakka. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ei ole säädetty erityisiä edellytyksiä massamuotoiselle tietojen luovuttamiselle.

Väestötietolain 24 §:stä poistettaisiin 2 momentti, joka koskee tietojen suojausta massaluovutuksissa. Tietojen käyttöä ja suojausta koskeva selvitys vaadittaisiin jatkossakin tarvittaessa luovutettaessa suuria tietomääriä tai tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla. Tästä säädetäisiin lain 29 §:ssä.

Säännöksen sanamuotoa tarkistettaisiin lisäksi tilastotietojen osalta. Tilastotiedoilla tai vastaavilla lukumäärätiedoilla tarkoitettaisiin Väestörekisterikeskuksen julkaiseman vuodenvaihteen virallisen asukaslukutilaston lisäksi lähinnä väestötietojärjestelmän ylläpidon ja varsinaisia tilastoanalyyskejä koskevien poimintojen yhteydessä syntyviä erilaisia lukumääräselvityksiä.

Yksittäistä osoitetietoa luovutettaessa tietojen käyttötarkoitus on ilmoitettava vain silloin, kun pyydetään sellaisen henkilön osoitetietoa, jolle on merkitty väestötietojärjestelmään tietojen luovuttamista koskeva rajoitus. Näin voidaan varmistua henkilön tietosuojan toteuttamisesta tällaisessa tapauksessa.

25 §. *Tietojen luovuttamisen yleiset edellytykset.* Henkilötietolain 13 §:ssä säädetään henkilötunnuksen käsittelystä. Väestötietolain säännöstä henkilötunnuksen luovuttamisesta tarkistettaisiin siten, että henkilötunnus voitaisiin luovuttaa, jos pyytäjällä olisi tai voisi olla se henkilötietolain tai muun lain perusteella hallussaan. Henkilötietolain 13 §:n mukaan henkilötunnusta saa käsitellä rekisteröidyn suostumuksella tai jos käsitte-lystä säädetään laissa. Lisäksi henkilötunnus-

ta saa käsitellä, jos rekisteröidyn yksiselitteinen yksilöiminen on tärkeää laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi, oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseksi taikka historiallista tai tieteellistä tutkimusta tai tilastointia varten. Henkilötunnusta saa käsitellä myös henkilötietolain 13 §:n 2 ja 3 momenteissa tarkoitetuissa toiminnoissa. Henkilötunnuksen voisi siten luovuttaa väestötietojärjestelmästä edellä mainittuihin tarkoituksiin ja toimintoihin sekä silloin, kun muussa laissa on asiasta nimenomaisesti säädetty.

Väestötietojärjestelmästä annettavaan todistukseen, joka on tarpeen henkilön oikeuksien tai velvollisuuksien hoitamiseksi, tulee voida merkitä yksilöinnin varmistamiseksi nimen ohella henkilötunnus. Nykyisin henkilötunnuksen merkitsemisestä todistuksiin säädetään väestötietoasetuksessa. Henkilötunnuksen merkitsemisestä väestötietojärjestelmästä annettaviin todistuksiin ehdotetaan säädettäväksi lain tasolla. Todistuksella tarkoitetaan lähinnä väestötietojärjestelmästä tai väestökirjanpidon historia-asiakirjoista annettavia virkatodistuksia, kotikuntaa ja asuinpaikkaa koskevia todistuksia ja sukuselvityksiä. Asetuksella säädettäisiin edelleen tarkemmin esimerkiksi henkilön aikaisempien etuja sukunimien merkitsemisestä virkatodistukseen.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 31 kohdassa on yleissäännös viranomaisen velvollisuudesta pitää henkilön osoitetietoja sisältävä asiakirja salassa, jos henkilö on pyytänyt tiedon salassapitoa ja hänellä on perusteltu syy epäillä itsensä tai perheensä terveyden tai turvallisuuden tulevan uhatuksi. Salassapitovelvollisuus koskee vain sitä viranomaista, jolle henkilö on pyynnön esittänyt vireillä olevan asian yhteydessä.

Väestötietolain 25 §:n 4 momentissa on nykyisin erityissäännös väestötietojärjestelmään sisältyvien osoitetietojen luovutusrajoituksesta. Maistraatti voi 25 §:n 4 momentin mukaan määrätä henkilön pyynnöstä, ettei hänen osoitetietoaan saa luovuttaa muulle kuin viranomaiselle, jos henkilöllä on perusteltua syytä epäillä itsensä tai perheensä terveyden tai turvallisuuden tulevan uhatuksi. Määräys voi ensimmäisen kerran olla voimassa enintään kaksi vuotta. Rajoituksen voimassaoloaikaa voidaan jatkaa yhdeksi vuodeksi kerrallaan.

Väestötietolain 25 §:n 4 momentin määräaikoja ehdotetaan pidennettäväksi. Luovu-

tusrajoitus olisi voimassa ensimmäisen kerran enintään viisi vuotta ja voimassaoloa voitaisiin jatkaa kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Koska kyseessä on yleensä pitkäaikainen suojeluntarve, on niin asianomaisen henkilön kuin kiellosta päättävän viranomaisenkin kannalta tarkoituksenmukaista, että luovutusrajituksen voimassaoloajat säädetään nykyistä pidemmiksi.

Viranomaiset voivat saada väestötietojärjestelmästä myös sellaisen osoitteen, jonka luovuttamista koskee rajoitus. Käytännössä on yksittäistapauksissa esiintynyt ongelmia muun muassa siinä, miten voidaan varmistaa, että viranomaiselle luovutettua osoitetietoa käytetään vain viranomaisen lakisääteisen tehtävän hoitamiseen ja että osoitetietoa ei luovuteta eteenpäin esimerkiksi muun viranomaisen rekisteristä.

Väestötietolain säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että luovutettaessa viranomaiselle tieto osoitteesta, jonka luovutusta on edellä mainitulla tavalla rajoitettu, annettaisiin samalla myös tieto luovutusrajoituksesta. Luovutettujen tietojen käyttöä koskevassa 30 §:ssä säädettäisiin rajoituksia tällaisen väestötietojärjestelmästä saadun osoitetiedon käytölle ja edelleen luovutukselle.

Tarkoituksena on, että yhden viranomaisen, maistraatin, määräämä luovutusrajoitus, jonka tehtävänä on suojata henkilön terveyttä ja turvallisuutta, voitaisiin helposti levittää eri viranomaisten rekistereihin ja se vaikuttaisi mahdollisimman laajasti. Tällaisten väestötietojärjestelmästä peräisin olevien osoitetietojen edelleen luovuttamista muiden viranomaisten rekistereistä rajoitettaisiin.

Tavoitteena on, että muun viranomaisen asiakirjojen julkisuutta ja tietojenluovutusta koskevien säännösten estämättä voitaisiin varmistaa, että viranomainen, joka on saanut väestötietojärjestelmästä peräisin olevan osoitteen joko suoraan väestötietojärjestelmästä tai muun viranomaisen rekisterin kautta, ei luovuttaisi osoitetta, jonka luovuttamista koskee rajoitus, yksityisille henkilöille tai yhteisöille. Viranomaisten muussa laissa säädettyä oikeutta saada tietoja toiselta viranomaiselta ei ole tarkoitus rajoittaa.

Lisäksi tällaisten osoitetietojen luovutuksen yhteydessä olisi tietojen saajan annettava selvitys tietojen suojauksesta, jotta voitaisiin varmistua osoitetietojen asianmukaisesta käsittelystä. Vastaavasti myös tiedon edelleen luovuttavan viranomaisen tulisi varmistaa tietojen käyttö ja suojaus tällaisessa luovu-

tuksessa.

Luovutusrajoitusta koskevan tiedon välittäminen osoitetiedon saavalle viranomaiselle on tärkeää silloin, kun kysymys on viranomaisen pitämän rekisterin osoitetietojen päivytyksestä. Tietoa luovutusrajoituksesta ei sen sijaan olisi tarpeen luovuttaa silloin, kun on kyse yksittäiseen käyttötilanteeseen liittyvästä osoitteiden luovuttamisesta, esimerkiksi viranomaisen pyynnöstä tapahtuvasta osoitteiden poiminnasta osoitetarjoille tiettyä postilähetystä varten.

Käytännössä olisi pyrittävä siihen, että viranomainen, jolta henkilö viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 31 kohdan mukaan pyytää vireillä olevassa asiassa osoitetietonsa salassapitoa, samalla ohjaisi hänet tekemään myös maistraatille väestötietolaissa tarkoitettua luovutusrajoitusta koskevan pyynnön. Tällöin luovutusrajoitus voitaisiin tehokkaasti levittää myös muille viranomaisille, jotka käyttävät väestötietojärjestelmän tietoja.

Henkilörekisterilain 23 §:n mukaan rekisteröidyillä on oikeus kieltää tietojen luovuttaminen suoramainontaan, puhelinmyyntiin ja muuhun suoramarkkinointiin, osoitepalveluun, markkina- ja mielipidetutkimukseen sekä henkilömatrikkeliä ja sukututkimusta varten. Henkilötietolain 30 §:n mukaan rekisteröidyillä on oikeus kieltää rekisterinpitäjää käsittelemästä häntä itseään koskevia tietoja suoramainontaa, etämyyntiä ja muuta suoramarkkinointia, markkina- ja mielipidetutkimusta sekä henkilömatrikkeliä tai sukututkimusta varten. Uudessa laissa ei ole enää mainintaa osoitepalvelusta.

Käytännössä on esiintynyt tulkintaongelmia sen suhteen, mitä henkilörekisterilakiin ja väestötietolakiin sisältyvällä osoitepalvelulla tarkoitetaan. Tietosuojalautakunta on vuonna 1997 päätöksessään nro 29 (1.12.1997) katsonut, että osoitepalveluna, johon henkilöllä on oikeus kieltää osoitteensa luovuttaminen, tarkoitetaan myös väestötietojärjestelmästä hoidettavaa pankkien ja vakuutuslaitosten asiakasrekisterien päivytystä.

Henkilön oikeudesta vastustaa henkilötietojensa käsittelyä säädetään tietosuojadirektiivin 14 artiklassa. Rekisteröidylle on artiklan a kohdan mukaan turvattava oikeus ainakin 7 artiklan e ja f alakohdassa tarkoitetuissa tapauksissa vastustaa tietojensa käsittelyä tilanteeseensa liittyvien huomattavan tärkeiden ja perusteltujen syiden vuoksi, paitsi

milloin kansallisessa lainsäädännössä toisin säädetään. Nämä alakohdat koskevat tietojen käsittelyä, joka on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai sellaisen julkisen vallan käyttämiseksi, joka kuuluu rekisterinpitäjälle tai sivulliselle, jolle tiedot luovutetaan sekä käsittelyä, joka on tarpeen rekisterinpitäjän tai tiedot saavan sivullisen oikeutetun intressin toteuttamiseksi, paitsi milloin tämän intressin syrjäyttävät rekisteröidyn perusoikeudet, -vapaudet ja oikeus yksityisyyteen. Henkilötietolakiin ei sisälly yleistä säännöstä rekisteröidyn oikeudesta vastustaa sellaista henkilötietojensa käsittelyä, joka perustuu 7 artiklan e ja f alakohdtaan, koska henkilötietojen käsittely näiden kohtien nojalla ja rekisteröidyn oikeudet siinä ovat tulleet arvioituiksi jo asianomaisissa 8 §:n ja 4 luvun säännöksissä.

Väestötietojärjestelmässä olevan osoitetiedon luovutuskieltomahdollisuutta on tarkasteltava yhteiskunnan tietohuollon toimivuuden, päällekkäisen tiedonkeruun vähentämisen ja asioiden hallinnollisen tai muun käsittelyn yksinkertaistamisen kannalta. Viranomaisten lisäksi myös yksityisellä henkilöllä ja yhteisöllä tulee olla oikeus saada osoitetieto väestötietojärjestelmästä, jos tietoa tarvitaan henkilön tai yhteisön oikeuksien taikka velvollisuuksien toteuttamiseksi. Vain erityistapauksissa, kun kysymys on terveyteen tai turvallisuuteen kohdistuvasta uhasta, kansalainen voisi kieltää väestötietolain 25 §:n 4 momentin nojalla osoitteensa luovuttamisen kaikille muille tahoille paitsi viranomaisille.

Väestötietolain 25 §:n 5 momenttia, jossa nykyisin on viitattu henkilörekisterilain kielto-oikeutta koskevaan 23 §:ään, muutettaisiin siten, että siinä viitattaisiin henkilötietolain 30 §:ään. Henkilö voisi siten kieltää osoitteensa luovuttamisen väestötietojärjestelmästä suoramarkkinointikäyttöön, markkina- ja mielipidetutkimukseen, henkilömatrikeliin ja sukututkimukseen.

Lisäksi henkilöllä olisi oikeus kieltää osoitteensa luovuttaminen osoitepalveluna muuhun kuin viranomaisen tai lakisääteistä tehtävää hoitavan yhteisön käyttöön. Maininta osoitepalvelusta säilytettäisiin siten väestötietolaissa. Osoitepalvelulla tarkoitetaan tässä toimintaa, jossa henkilön osoitetietoja luovutetaan väestötietojärjestelmästä yleisessä tietopalvelussa. Yleisellä tietopalvelulla tarkoitetaan muun muassa valtakunnallista puhelinpalvelua, sähköisiä verkon palveluita

ja eräin osin myös maistraattien antamaa kirjallista osoitepalvelua. Tarkoituksena on, että henkilö voisi edelleen kieltää osoitetietonsa luovuttamisen tällaisessa yleisessä tietopalvelussa. Kielto-oikeus ei kuitenkaan koskisi tilannetta, jossa osoitetietoa tarvitaan viranomaistehtävissä tai muutoin lakisääteisissä tehtävissä eikä tapauksia, joissa henkilö tai yhteisö toteuttaa tälle laillisesti kuuluvia oikeuksia tai velvollisuuksia. Muutos selkeyttäisi väestötietojen luovutukseen liittyvien kieltojen laajuutta ja mahdollistaisi sen, että sivullisen oikeutetut intressit tulevat riittävän laajasti huomioon otetuksi.

Osoite voitaisiin siten luovuttaa, ellei siihen kohdistu 25 §:n 4 momentissa tarkoitettua niin sanottua turvakieltoa, esimerkiksi perunkirjoituskutsujen lähettämistä varten tai velkomisasian vireillepanoa varten. Pankeilla ja vakuutusyhtiöillä olisi oikeus saada osoite asiakasrekisterin päivityksessä käytettäväksi esimerkiksi luotonantotoiminnassa ja lakisääteisiin vakuutuksiin liittyvissä tehtävissä.

Viranomaisten lisäksi myös viranomaistehdäviä hoitaville yhteisöille voitaisiin puhelinpalvelussa luovuttaa henkilön osoite luovutuskielestä huolimatta. Tällaiset yhteisöt voisivat siten saada osoitteet viranomaisten käyttöön tarkoitettua väestötietopuhelimesta mahdollisesta luovutuskielestä huolimatta.

Rekisterihallinnon paikallisviranomaisten nimi on 1.12.1996 muuttunut rekisteritoimistosta maistraatiksi. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi myös tästä johtuvat muutokset.

27 §. *Tietojen muu luovuttaminen.* Pykälän mukaan henkilötietojen otantaperusteena saa käyttää nimeä, vähintään kuuden viikon ikää, sukupuolta, äidinkieltä, ammattia, osoitetietoja ja asetuksella tarkemmin säädettyjä kiinteistö- ja rakennustietoja luovutettaessa tietoja massaluovutuksena suoramarkkinointiin, mielipide- ja markkinatutkimukseen, osoitepalveluun ja niihin verrattavaan toimintaan. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siitä poistettaisiin massaluovutusta koskeva maininta. Muulla osoitteella tarkoitetaan esimerkiksi postiosoitetta tai sähköpostiosoitetta. Otantaperusteita laajennettaisiin siten, että edellä mainittujen tietojen lisäksi voitaisiin käyttää otantaperusteena myös yhtä muuta henkilöön liitettävää, väestötietolain 4 §:ssä tarkoitettua tunnistetietoa. Edellytyksenä on, että tietojen luovutus ei vaaranna rekisteröidyn yksityisyyden suojaa tai valtion turvallisuutta. Arkaluonteisia tie-

toja, kuten uskontokuntatietoa, ei olisi mahdollista käyttää otantaperusteena. Lisäksi on myös arvioitava, voiko luovutus kokonaisuutena vaarantaa yksityisyyden suojaa, vaikka yksittäiset poimintaperusteena käytetyt tiedot eivät itsessään olisikaan arkaluonteisia.

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi myös siten, että siinä käytettäisiin henkilötietolain käsitteitä erilaisiin markkinointitarkoituksiin liittyvistä lähetyksistä sekä historiallisesta ja tieteellisestä tutkimuksesta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että asianomaisen oikeus saada tietoja väestötietojärjestelmästä määräytyisi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain mukaisesti.

Lisäksi 3 momentissa säädettäisiin, että väestötietojärjestelmän tietoja voidaan yhdistää toisen tietojärjestelmän tietoihin tietoineiston tuottamiseksi ja luovuttamiseksi siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään. Muutos on tarpeen viranomaisen tietopalvelujen toteuttamiseksi siten kuin viranomaisen toiminnan julkisuutta koskevan lakiehdotuksen 21 §:ssä säädetään.

Viimeksi mainitun säännöksen mukaan viranomainen voi pyynnöstä tuottaa ja luovuttaa eri käyttötarkoituksia varten automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpitämäänsä yhteen tai useampaan tietojärjestelmään muodostetun tietoineiston, jos luovuttaminen ei sen muodostamisessa käytettyjen hakuperusteiden, tietojen määrän tai laadun taikka tietoineiston käyttötarkoituksen vuoksi ole vastoin sitä, mitä asiakirjan salassapidosta ja henkilötietojen suojasta säädetään. Asianomaisten viranomaisten luvalla ja edellä mainituin edellytyksin tietoineisto voidaan tuottaa myös eri viranomaisten ylläpitämistä tietojärjestelmistä. Säännös mahdollistaa esimerkiksi sanomavälitteisen tietopalvelun, jossa useammasta hallinnon perusrekisteristä, kuten väestö- ja kiinteistötietojärjestelmistä hankitaan samaa henkilöä koskevat tiedot ja välitetään ne tiedon tarvitsijalle. Edellytyksenä on, että tietoja pyytävällä on henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käsitellä tällaisia tietoja. Kysymys voi olla myös laajemmista tietoineistoista esimerkiksi tilasto- tai tutkimustarkoituksiin taikka markkinointia varten.

28 §. *Tietojen luovutustapa.* Väestötietojärjestelmän tietopalvelumuotoja on kehitetty yhä paremmin asiakkaiden tietohuollon tar-

peet huomioon ottaviksi. Tietoja luovutetaan rekisteripäivityksinä, otoksina, poimintoina, luetteloina, yksittäisinä todistuksina sekä suorien atk-yhteyksien ja puhelinpalvelujen kautta. Erityisesti tietojen suorakäyttö on kasvanut viime vuosina voimakkaasti. Väestötietojärjestelmän uusi tietotekninen ratkaisu, joka otetaan käyttöön toukokuussa 1999, antaa entistä paremmat mahdollisuudet tietopalvelumuotojen kehittämiseen.

Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että siinä ei enää rajattaisi tietojen luovutustapoja yksityiselle sektorille annettavien tietopalvelujen osalta vaan tiedot voitaisiin luovuttaa tarkoitukseen soveltuvalla tavalla. Tietoja luovutettaessa on otettava huomioon väestötietolain yleiset säännökset luovutuksen edellytyksistä ja henkilötietolain säännökset muun muassa tietojen suojaamisesta.

29 §. *Tietojen luovuttamisen erityiset edellytykset.* Voimassa olevan lain 29 §:ssä säädetään massaluovutuksen ja arkaluonteisen otannan erityisedellytyksistä. Tietoja luovuttavan viranomaisen on tutkittava, ovatko tiedot kaikilta osin sellaisia, että luovutuksensaajalla on oikeus tallettaa ne henkilörekisteriin. Vaikka luovutuksensaajalla olisikin oikeus tallettaa pyydetty tiedot henkilörekisteriin, massaluovutuksen ja arkaluonteisen otannan edellytyksenä on lisäksi, että henkilötietojen luovutus ja käyttö eivät vaaranna rekisteröidyn yksityisyyden suojaa, hänen etujaan tai oikeuksiaan taikka valtion turvallisuutta. Massaluovutus ja arkaluonteiseen otantaan perustuva luovutus ovat sallittuja myös silloin, kun tietojenluovutuksesta säädetään erikseen muualla laissa.

Yksittäistapauksessa massaluovutus ja arkaluonteiseen otantaan perustuva luovutus ovat nykyisin 29 §:n perusteella mahdollisia, vaikka hakijalla ei ole henkilörekisterilain mukaista oikeutta tallettaa luovutettavia tietoja, mikäli tietosuojalautakunta on antanut siihen poikkeusluvan. Lupa voidaan myöntää, jos siten yksinkertaistetaan merkittävästi asioiden hallinnollista ja muuta käsittelyä.

Teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin massamuotoisesti tapahtuvalle tietojen luovuttamiselle väestötietojärjestelmästä on edelleen tarpeen säätää erityiset edellytykset. Säännös koskisi muuta kuin yksittäisen tiedon kirjallista tai puhelimitse tapahtuvaa luovuttamista taikka yksittäistä henkilöä koskevan todistuksen antamista. Edellytyksenä olisi, että luovutuksensaajalla on henkilötietolain säännösten mukaan oikeus tallettaa ja

käyttää sellaisia henkilötietoja ja että tietojen luovuttaminen ei vaaranna rekisteröityjen yksityisyyden suojaa, hänen etujaan tai oikeuksiaan taikka valtion turvallisuutta. Säännöksessä mainittaisiin nimenomaisesti, että väestötietolain 26 a §:ssä, sellaisena kuin se on laissa 615/1998, tarkoitettu tietojen luovuttaminen uskontokunnille voisi tapahtua myös sähköisessä muodossa. Luovutuksensaajan oikeus saada tietoja väestötietojärjestelmästä voisi perustua myös muun lain erityissäännökseen.

Yksittäistapauksessa tietojen luovuttaminen väestötietojärjestelmästä olisi mahdollista, vaikka hakijalla ei olisi suoraan henkilötietolain tai muun lain perusteella oikeutta tallettaa luovutettavia tietoja rekisteriin. Väestötietojärjestelmästä voisi saada tietoja myös silloin, kun tietosuojalautakunta on henkilötietolain 43 §:n mukaisesti antanut luvan tietojen tallettamiseen ja käyttöön. Henkilötietolain 43 §:n mukaan tietosuojalautakunta voi antaa luvan tietojen käsittelyyn, jos käsittely on tarpeen rekisteröidyn elintärkeän edun suojaamiseksi muussa kuin yksittäistapauksessa taikka yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai sellaisen julkisen valan käyttämiseksi, joka kuuluu rekisterinpitäjälle tai sivulliselle, jolle tiedot luovutetaan. Lupa voidaan myöntää myös rekisterinpitäjän tai tiedot saavan sivullisen oikeutetun intressin toteuttamiseksi edellyttäen, ettei tietojen tällainen käsittely vaaranna henkilön yksityisyyden suojaa ja oikeuksia. Tietosuojalautakunta voi antaa myös luvan arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyyn tärkeää yleistä etua koskevasta syystä.

Kun kysymyksessä on 29 §:ssä tarkoitettu tietojen luovutus, olisi tietojen pyytäjän tarvittaessa esitettävä selvitys tietojen käytöstä ja suojauksesta. Selvitys tulisi käytännössä esittää aina, kun pyydetään suuria tietomääriä tai tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla. Muissa tapauksissa rekisteriviranomainen voisi harkita, edellyttääkö tietojen luovutus selvitystä tietojen käytöstä ja suojauksesta.

30 § *Luovutettujen tietojen käyttö.* Säännökseen lisättäisiin uusi 3 momentti, jonka mukaan viranomainen ei saisi luovuttaa sivulliselle väestötietojärjestelmästä saamaansa kotikuntaa ja vakinaista tai tilapäistä asuinpaikkaa taikka postiosoitetta tai vastaavaa muuta osoitetta koskevaa tietoa, joiden luovuttamista koskee väestötietolain 25 §:n 4 momentissa tarkoitettu rajoitus, ellei laissa toisin säädetä. Tavoitteena on, että henkilön

terveyden tai turvallisuuden suojaamiseksi määrättyllä luovutusrajoituksella olisi mahdollisimman laaja vaikutus siten, kuin edellä 25 §:n 4 momentin perusteluissa tarkemmin selostetaan. Tämä kuitenkin edellyttää myös muiden viranomaisten rekistereitä koskevan lainsäädännön tarkistamista.

Tieto luovutusrajoituksesta annettaisiin viranomaiselle 25 §:n 4 momentin mukaan samalla kuin osoitetiedotkin. Muutos merkitsee väestötietojärjestelmästä osoitetietoja hankkivien viranomaisten kannalta sitä, että esimerkiksi viranomaisella, joka saa osoitetietoja väestötietojärjestelmästä oman rekisterinsä päivittämiseksi, tulisi olla tekniset valmiudet myös osoitetietoon liittyvän luovutusrajoituksen tallentamiseen. Lisäksi edellytetään, että tietojen saaja ilmoittaa, kuinka tietojen käyttö ja suojaus käytännössä järjestetään.

31 §. *Tietojen luovuttamisesta päättävä viranomainen.* Pykälässä säädettäisiin, että Helsingin maistraatti päättäisi tietojen luovuttamisesta väestökirjanpidon historia-asiakirjoihin kuuluvista, ennen vuotta 1971 pidetyistä rekisteröityjen uskonnollisten yhdyshenkilöiden jäsenluetteloista. Nämä asiakirjat kuuluvat väestökirjanpidon historia-asiakirjoihin ja niissä olevien tietojen luovuttamisesta päättää voimassa olevan 31 §:n mukaan Väestörekisterikeskus. Väestörekisterikeskuksen ja Helsingin maistraatin 9.12.1997 tekemän, julkisen hallinnon asiakaspalvelujen järjestämisestä yhteisissä palveluyksiköissä annettuun lakiin perustuvan sopimuksen nojalla Helsingin maistraatti luovuttaa jo nykyisin tietoja kyseisistä asiakirjoista.

32 §. *Tietojen luovuttamista koskeva päätös.* Pykälää ehdotetaan massaluovutusta koskevan käsitteen poistumisen vuoksi muutettavaksi siten, että muutoin kuin yksittäin luovutettavien tietojen osalta tai luovutettaessa tilasto- tai lukumäärätietoja tietojen luovuttamisesta olisi tehtävä kirjallinen päätös. Säännöksen teknisluonteisella muutoksella ei ole tarkoitus muuttaa nykyistä käytäntöä.

33 §. *Muutoksenhaku tietojen luovuttamisesta koskevaan päätökseen.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä viitattaisiin muutoksenhaun osalta hallintolainkäyttölakiin (586/1996). Tämä merkitsi muutosta nykyiseen muutoksenhakumenettelyyn Väestörekisterikeskuksen päätösten osalta. Nykyisin Väestörekisterikeskuksen päätökseen haetaan muutosta valittamalla korkeim-

paan hallinto-oikeuteen. Hallintolainkäyttölain 7 §:n mukaan valtioneuvoston alaisen viranomaisen päätöksestä saa valittaa lääninoikeuteen. Toimivaltainen lääninoikeus on lain 12 §:n mukaan se lääninoikeus, jonka tuomiopiirissä viranomaisen toimipaikka sijaitsee. Väestörekisterikeskuksen päätöksestä saisi siten valittaa Uudenmaan lääninoikeuteen.

34 §. *Tietopalvelujen maksut.* Väestötietolain 34 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä säädetään myös väestökirjahallinnon muista palveluista perittävistä maksuista. Väestötietojärjestelmän tietopalveluista ja väestökirjahallinnon muista palveluista peritään maksuja valtion maksuperustelaisissa (150/1992) säädettyjen perusteiden mukaisesti. Muutos on tekninen ja liittyy Väestörekisterikeskuksen varmennepalvelutehtäviin.

1.2. Rekisterihallintolaki

2 §. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä mainittaisiin Väestörekisterikeskuksen uudesta valtionhallinnon varmennepalvelutehtävästä. Ehdotuksen mukaan Väestörekisterikeskus hoitaa muiden sille säädettyjen tehtävien lisäksi valtionhallinnon sähköisen henkilökortin ja varmennetun sähköisen asioinnin palveluita.

Tietoverkoissa tapahtuva sähköinen asiointi toteutetaan toimikorttipohjaisella ratkaisulla, joka mahdollistaa osapuolten luotettavan todentamisen, sähköisen allekirjoituksen ja välitettävien viestien tai asiakirjojen salauksen. Valtionhallinnon sähköisessä asiointissa käytettävän sähköisen henkilökortin myöntäjäksi on kaavailtu kihlakunnanvirastoja, sen poliisilaitos- ja maistraattiyksiköitä sekä erillisvirastoina toimivia poliisilaitoksia ja maistraatteja.

Sisäasiainministeriö tulee valmistelemaan sähköisen henkilökortin käyttöönoton edellyttämät säädösmuutokset. Tässä ehdotuksessa ei siten oteta kantaa sähköiseen henkilökorttiin liittyviin asioihin, vaan niistä säädetään erikseen.

Varmennepalveluilla tarkoitetaan luotettavassa sähköisessä asiointissa tarvittavaa järjestelmää. Perusinfrastruktuuriin kuuluu sähköisessä asiointissa käytettävien varmenteiden luonti- ja ylläpitomenetelmät, nk. hake- ja sulkulistapalvelut sekä lähetettävien asiakirjojen ja viestien eheyteen sekä luottamuksellisuuteen liittyviä palveluita.

Voimaantulosäädös. Väestötietolain ja

rekisterihallintolain muuttamista koskevat lait tulisivat voimaan samanaikaisesti uuden viranomaisten toiminnan julkisuutta koskevan lain kanssa.

Uuden osoitteenmuutosten keruumenettelyn käynnistyessä väestötietojärjestelmään talletettaisiin postin osoitetietojärjestelmässä olevat postiosoitteet. Tavoitteena on, että osoitteenmuutosten yhteinen tiedonkeruu alkaisi syksyllä 1999. Yhteistä tiedonkeruuta varten tarvittavien tietojärjestelmämuutosten toteuttamista, lomakkeiden painattamista, henkilökunnan kouluttamista, tiedottamista ja muita käytännön toimenpiteitä varten on varattava riittävästi aikaa. Tämän vuoksi ehdotetaan, että tiedonkeruun käynnistymiseen liittyvä osoitetietojärjestelmän osoitteiden tallettaminen väestötietojärjestelmään voisi tapahtua joustavasti vuoden kuluessa lain voimaantulosta Väestörekisterikeskuksen ja Suomen Posti Oy:n yhteisesti sopimana ajankohtana. Voimaantulosäännöksessä säädetäisiin postitoimintalain 25 §:ssä tarkoitetulle osoiterekisterin pitäjälle oikeus luovuttaa rekisteriin talletetut postiosoitteetiedot väestötietojärjestelmään lukuun ottamatta niiden henkilöiden tietoja, jotka ovat kieltäneet osoiterekisterinpitäjää luovuttamasta osoitettaan. Väestötietolain 2 §:n mukaan maistraatti vastaa virka-alueensa rekisteritiedoista ja niiden ylläpidosta. Lain voimaantulosäännöksessä ehdotetaan säädettäväksi, että kertaluonteisena toimenä toteutettavasta postin osoitetietojärjestelmässä olevien osoi-

tietojen tallettamisesta päättäisi Väestörekisterikeskus.

2. Tarkemmat säännökset

Ehdotetut väestötietolain muutokset edellyttävät vähäisiä, lähinnä teknisluonteisia muutoksia väestötietoasetukseen.

3. Voimaantulo

Pääosa ehdotetuista muutoksista johtuu yleislakien uudistuksista, jotka tulevat todennäköisesti voimaan eri aikoina. Henkilötietolaki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu. Viranomaisten toiminnan julkisuutta koskeva laki on tarkoitettu tulemaan voimaan noin puolen vuoden kuluttua siitä, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Henkilötietolain käsitteitä ja lakiviittauksia koskevien siirtymäsäännösten vuoksi ei ole välttämätöntä, että väestötietolakiin henkilörekisterilainsäädännön uudistamisen johdosta ehdotettavat muutokset tulisivat voimaan samanaikaisesti henkilötietolain kanssa. Väestötietolain ja rekisterihallintolain muuttamista koskevat lait ehdotetaan tulevaksi voimaan samanaikaisesti uuden viranomaisten toiminnan julkisuutta koskevan lain kanssa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**väestötietolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 11 päivänä kesäkuuta 1993 annetun väestötietolain (507/1993) 1 §, 4 §:n 1 momentin 1 ja 4 kohta, 24 §, 25 §:n 2—5 momentti sekä 27—33 ja 34 §, sellaisina kuin niistä ovat 4 §:n 1 momentin 1 kohta sekä 25 §:n 4 ja 5 momentti laissa 202/1994, 27 § osaksi viimeksi mainitussa laissa ja 34 § laissa 615/1998, sekä *lisätään* lakiin siitä mainitulla lailla 202/1994 kumotun 5 luvun tilalle uusi 5 luku, seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Väestötietoja kerätään, talletetaan ja luovutetaan siten kuin tässä laissa säädetään. Tietojen ilmoittamisesta väestötietojärjestelmään, tietojen luovuttamisesta, henkilötietojen suojasta ja viranomaisien toiminnan julkisuudesta on lisäksi voimassa, mitä niistä erikseen säädetään.

Mitä tässä laissa säädetään rekisterihallinnon paikallisviranomaisesta, koskee Ahvenanmaan maakunnassa lääninhallitusta.

4 §

Väestötietojärjestelmään talletettavat henkilötiedot

Suomen kansalaisesta talletetaan siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään:

1) henkilön tunnistetietoina henkilötunnus, valtionhallinnon varmennetussa sähköisessä asiointissa tarvittava sähköinen asiointitunnus, nimi, osoite ja kotikunta ja siellä oleva asuinpaikka sekä sellaiset tiedot kiinteistöstä, rakennuksesta ja huoneistosta, jotka yksilöivät hänen kotikuntansa ja siellä olevan asuinpaikkansa;

4) henkilön ilmoittamat tiedot äidinkielestä ja asiointikielestä, suomesta tai ruotsista, jos kumpikaan näistä ei ole henkilön äidinkieli, sekä henkilön ilmoittamat tiedot ammatista,

tietojen luovuttamista koskevista rajoituksista ja postiosoitteesta sekä vastaavasta muusta osoitteesta.

5 luku

Varmennetun sähköisen asiointin palvelut

19 §

Varmennettu sähköinen asiointi

Väestörekisterikeskuksen tehtävänä on huolehtia siitä, että valtionhallinnon varmennetussa sähköisessä asiointissa osapuolet voidaan todentaa sekä hallinnon asiakirjat ja viestit tarvittaessa sähköisesti allekirjoittaa ja salata. Samalla varmistetaan asiakirjojen ja viestien luottamuksellisuus ja niiden säilyminen lähetetyssä muodossa.

Väestörekisterikeskus voi 1 momentissa säädetyn lisäksi tuottaa vastaavia palveluja muille viranomaisille, yrityksille, yhteisöille ja yksityisille henkilöille.

20 §

Varmennetussa sähköisessä asiointissa käytettävän varmenteen tiedot

Väestörekisterikeskuksen myöntämään valtionhallinnon sähköisessä asiointissa käytet-

tävään varmenteeseen talletetaan:

- 1) varmenteen myöntäjän nimi;
- 2) varmenteen haltijan nimi;
- 3) varmenteen haltijan sähköinen asiointitunnus;

4) varmenteen voimassaoloaika.

Varmenteeseen voidaan lisäksi tallettaa:

- 1) tieto varmenteen haltijan julkisen avaimen luonnissa käytetystä laskumenetelmästä;
- 2) varmenteen myöntäjän maatunnus;
- 3) varmenteen sarjanumero;
- 4) tieto varmenteen myöntäjän varmenteen allekirjoituksessa käyttämästä laskumenetelmästä;

5) tieto noudatettavasta varmennepolitiikasta;

6) tieto varmenteen käyttötarkoituksesta;

7) muut varmenteen käytön edellyttämät välttämättömät tekniset tiedot.

Varmenteen tiedot ja niiden oikeellisuus vahvistetaan varmenteen myöntäjän sähköisellä allekirjoituksella.

21 §

Sähköinen asiointitunnus

Sähköinen asiointitunnus on numeroista ja tarkastusmerkistä muodostettu tietojoukko, jonka avulla yksilöidään varmennetun sähköisen asiointin osapuolet. Luonnollisen henkilön sähköinen asiointitunnus ei sisällä henkilöön liittyviä tunnistetietoja.

Väestörekisterikeskus antaa valtionhallinnon varmennetussa sähköisessä asiointissa käytettävät asiointitunnukset. Asiointitunnus voidaan antaa Suomen kansalaiselle sekä kotikuntalaisen (201/1994) mukaisesti Suomessa vakinaisesti asuvalle ulkomaalaiselle, joka on merkitty väestötietojärjestelmään. Asiointitunnus voidaan tarvittaessa antaa myös virastolle, laitokselle ja yhteisölle.

22 §

Varmenteen ja asiointitunnuksen käsittely

Valtionhallinnon varmennetussa sähköisessä asiointissa käytettävät varmenteet ja sähköiset asiointitunnukset talletetaan rekisteriin (*julkinen hakemisto*). Julkisesta hakemistosta jokaisella on oikeus saada tietoja sen mukaan kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (/) sääde-

tään.

24 §

Selvitys tietojen käyttötarkoituksesta

Tietoja väestötietojärjestelmästä pyydetessä on ilmoitettava niiden käyttötarkoitus ja muut luovuttamisen edellytysten selvittämiseksi tarpeelliset seikat. Tämä ei koske tilastotietoja tai vastaavia lukumäärätietoja eikä sellaista yksittäin luovutettavaa osoitetietoa, jonka luovuttamista ei koske henkilötietolaissa (/) tai tässä laissa tarkoitettu rajoitus.

25 §

Luovuttamisen yleiset edellytykset

Henkilötunnus voidaan luovuttaa ainoastaan silloin, jos pyytäjällä on tai voi olla se henkilötietolain tai muun lain perusteella hallussaan. Väestötietojärjestelmästä annettavaan todistukseen, joka on tarpeen henkilön oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseksi, voidaan henkilön yksilöimiseksi merkitä henkilötunnus.

Edellä 4 §:n 2 momentissa tarkoitettut tiedot sekä 12 §:n 1 momentin nojalla maistraatille ilmoitettut tiedot voidaan luovuttaa ainoastaan asianomaisille viranomaisille.

Jos henkilöllä on perusteltua syytä epäillä itsensä tai perheensä terveyden tai turvallisuuden tulevan uhatuksi, maistraatti voi pyynnöstä määrätä, ettei tietoa hänen kotikunnastaan eikä siellä olevasta asuinpaikastaan tai hänen tilapäisestä asuinpaikastaan taikka postiosoitteestaan tai vastaavasta muusta osoitteestaan saa luovuttaa muille kuin viranomaisille. Tämä määräys voi ensimmäisen kerran olla voimassa enintään viisi vuotta. Rajoituksen voimassaoloa voidaan jatkaa kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Viranomaiselle, jolle luovutetaan tässä momentissa tarkoitettu kotikuntaa, asuinpaikkaa tai postiosoitetta taikka vastaavaa muuta osoitetta koskeva tieto, on samalla ilmoitettava luovutusrajoituksesta, jollei kyseessä ole tiedon luovuttaminen postilähetystä tai muuta vastaavaa käyttöä varten.

Henkilöllä on sen lisäksi, mitä henkilötietolain 30 §:ssä säädetään, oikeus kieltää osoitetietonsa luovuttaminen osoitepalveluna muuhun kuin viranomaisen tai lakisääteistä

tehtävää hoitavan yhteisön käyttöön. Oikeus kieltää osoitetiedon luovuttaminen osoitepalveluna ei koske tapauksia, joissa tietoa käytetään henkilön tai yhteisön oikeuksien tai velvollisuuksien toteuttamiseksi.

27 §

Tietojen muu luovuttaminen

Henkilölle ja yhteisölle luovutetaan väestötietojärjestelmästä tietoja, joita nämä tarvitsevat oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa toteuttamiseksi. Tietoja voidaan luovuttaa myös suoramarkkinointiin, mielipide- ja markkinatutkimukseen, osoitepalveluna, asiakasrekisterin päivittämiseen, historialliseen tai tieteelliseen tutkimukseen taikka muuhun näihin verrattavaan tarkoitukseen, jos tässä laissa säädetty muut edellytykset tietojen luovuttamiselle ovat olemassa ja jos henkilön oikeudesta kieltää osoitetietonsa luovuttaminen ei muuta johdu.

Luovutettaessa tietoja suoramainontaa, etämyyntiä tai muuta suoramarkkinointia, mielipide- ja markkinatutkimusta taikka muuta näihin verrattavaa tarkoitusta varten henkilö-tietojen otantaperusteena saa käyttää yhden henkilöön liitettävän tunnistetiedon lisäksi ainoastaan nimeä, vähintään kuuden viikon ikää, sukupuolta, äidinkieltä tai asiointikieltä, ammattia, kotikuntaa ja siellä olevaa asuinpaikkaa, tilapäistä asuinpaikkaa ja muuta osoitetta sekä asetuksella tarkemmin säädetäviä kiinteistö- ja rakennustietoja.

Asianosaisen oikeudesta saada tieto väestötietojärjestelmästä sekä väestötietojärjestelmän tietojen yhdistämisestä toisen tietojärjestelmän tietoihin tietoaineiston tuottamiseksi ja luovuttamiseksi on voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään.

28 §

Tietojen luovutustapa

Väestötietojärjestelmästä tietoja luovutetaan teknisen käyttöyhteyden avulla, muussa koneellisesti käsiteltävässä muodossa, kirjallisesti tai muulla tarkoitukseen soveltuvalla tavalla.

Väestötietojärjestelmän tietoja ja niihin liittyviä asiakirjoja saa tutkia viranomaisen

luvalla ja valvonnassa virkatehtävien hoitoa, historiallista tai tieteellistä tutkimusta taikka muuta näihin verrattavaa tarkoitusta varten.

29 §

Tietojen luovuttamisen erityiset edellytykset

Väestötietojärjestelmästä saa luovuttaa tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin massamuotoisesti vain:

1) jos hakijalla on henkilötietolain mukainen oikeus käsitellä kyseisiä tietoja eikä niiden luovutus ja käyttö vaaranna rekisteröidyn yksityisyyden suojaa, hänen etujaan tai oikeuksiaan taikka valtion turvallisuutta;

2) jos tietojen luovuttaminen perustuu 26 a §:ään; taikka

3) jos tietojen luovuttaminen perustuu muun lain säännökseen.

Pyydettyä tietojen luovuttamista siten, kuin 1 momentissa säädetään, on tarvittaessa ilmoitettava, miten tietojen käyttö ja suojaus on tarkoitettu järjestää.

30 §

Luovutettujen tietojen käyttö

Tietoja saa käyttää ainoastaan siihen tarkoitukseen, johon ne on luovutettu. Tietojen saaja ei saa antaa niitä sivulliselle ilman rekisteriviranomaisen lupaa.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske tämän lain nojalla yksittäin luovutettua tietoa.

Sen estämättä, mitä muussa laissa säädetään asiakirjojen julkisuudesta ja tietojen luovuttamisesta, kotikuntaa ja vakinaista tai tilapäistä asuinpaikkaa taikka postiosoitetta tai vastaavaa muuta osoitetta koskevia väestötietojärjestelmästä saatuja tietoja, joiden luovuttamista koskee 25 §:n 4 momentissa tarkoitettu rajoitus, saa käyttää ja, sen mukaan kuin erikseen säädetään, edelleen luovuttaa, ainoastaan viranomaisten laissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten. Tietojen saajan on ilmoitettava, kuinka tietojen käyttö ja suojaus järjestetään.

31 §

Tietojen luovuttamisesta päättävä viranomainen

Väestörekisterikeskus päättää tietojen luo-

vuttamisesta, kun kysymyksessä ovat valtakunnalliset tai usean maistraatin virka-alueen tiedot tai ulkomaille muutoin kuin yksittäin luovutettavat tiedot.

Maistraatti päättää virka-alueensa tietojen ja yksittäin annettavien muiden tietojen luovuttamisesta.

Helsingin maistraatti säilyttää väestökirjanpidon asiakirjoihin kuuluvat, ennen vuotta 1971 pidetyt rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien jäsenluettelot ja päättää niiden tietojen luovuttamisesta.

32 §

Tietojen luovuttamista koskeva päätös

Tietojen luovuttamisesta on tehtävä kirjallinen päätös, jollei luovutus koske tilasto- tai lukumäärätietoja taikka yksittäin luovutettavia tietoja. Päätökseen on liitettävä tarvittavat määräykset tietojen käytöstä ja suojauksesta.

33 §

Muutoksenhaku tietojen luovuttamista koskevaan päätökseen

Tietojen luovuttamista koskevaan päätök-

seen haetaan muutosta valittamalla noudattaen, mitä hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

34 §

Tietopalvelujen maksut

Väestötietojärjestelmän tietopalveluista ja väestökirjahallinnon muista palveluista peritään maksuja valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädettyjen perusteiden mukaisesti.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 199__.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Postitoimintalain (907/1993) 25 §:ssä tarkoitettun osoiterekisterin pitäjää voi ilmoittaa rekisteriin talletetut osoitteet väestötietojärjestelmään tallettamista varten vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta. Osoitetta ei kuitenkaan saa luovuttaa, jos henkilö on kieltänyt osoiterekisterinpitäjää luovuttamasta osoitettaan. Väestörekisterikeskus päättää osoitteiden tallettamisesta väestötietojärjestelmään.

2.

Laki**rekisterihallintolain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 15 päivänä maaliskuuta 1996 annetun rekisterihallintolain (166/1996) 2 § seuraavasti:

2 §

Väestökirjanpidon keskusviranomaisena on Väestörekisterikeskus. Väestörekisterikeskus hoitaa lisäksi valtionhallinnon sähköisen henkilökortin ja varmennetun sähköisen asiointin palveluita. Muista Väestörekisterikeskuksen tehtävistä säädetään erikseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 23 päivänä lokakuuta 1998

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri *Jouni Backman*

1.

Laki**väestötietolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 11 päivänä kesäkuuta 1993 annetun väestötietolain (507/1993) 1 §, 4 §:n 1 momentin 1 ja 4 kohta, 24 §, 25 §:n 2—5 momentti sekä 27—33 ja 34 §, sellaisina kuin niistä ovat 4 §:n 1 momentin 1 kohta sekä 25 §:n 4 ja 5 momentti laissa 202/1994, 27 § osaksi viimeksi mainitussa laissa ja 34 § laissa 615/1998, sekä *lisätään* lakiin siitä mainitulla lailla 202/1994 kumotun 5 luvun tilalle uusi 5 luku, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

1 §

1 §

*Soveltamisala**Soveltamisala*

Väestötietoja kerätään, talletetaan ja luovutetaan siten kuin tässä laissa säädetään. Tietojen ilmoittamisesta väestötietojärjestelmään, tietojen luovuttamisesta ja tietosuojasta on lisäksi voimassa, mitä niistä erikseen säädetään.

Yleisten asiakirjain julkisuudesta annettua lakia (83/51) sovelletaan väestötietojärjestelmään vain siltä osin kuin kysymys on asianosaisen oikeudesta asiakirjaan.

Väestötietoja kerätään, talletetaan ja luovutetaan siten kuin tässä laissa säädetään. Tietojen ilmoittamisesta väestötietojärjestelmään, tietojen luovuttamisesta, *henkilötietojen suojasta ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta* on lisäksi voimassa, mitä niistä erikseen säädetään.

Mitä tässä laissa säädetään rekisterihallinnon paikallisviranomaisesta, koskee Ahvenanmaan maakunnassa lääninhallitusta.

4 §

4 §

Väestötietojärjestelmään talletettavat henkilötiedot

Väestötietojärjestelmään talletettavat henkilötiedot

Suomen kansalaisesta talletetaan siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään:

1) henkilön tunnistetietoina henkilötunnus, nimi, osoite ja kotikunta ja siellä oleva asuinpaikka sekä sellaiset tiedot kiinteistöstä, rakennuksesta ja huoneistosta, jotka yksilöivät hänen kotikuntansa ja siellä olevan asuinpaikkansa;

Suomen kansalaisesta talletetaan siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään:

1) henkilön tunnistetietoina henkilötunnus, *valtionhallinnon varmennetussa sähköisessä asiointissa tarvittava sähköinen asiointitunnus*, nimi, osoite ja kotikunta ja siellä oleva asuinpaikka sekä sellaiset tiedot kiinteistöstä, rakennuksesta ja huoneistosta, jotka yksilöivät hänen kotikuntansa ja siellä olevan asuinpaikkansa;

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4) henkilön ilmoittamat tiedot äidinkielestä, ammatista ja tietojen luovuttamista koskevista rajoituksista.

— — — — —

4) henkilön ilmoittamat tiedot äidinkielestä ja asiointikielestä, suomesta tai ruotsista, jos kumpikaan näistä ei ole henkilön äidinkieli, sekä henkilön ilmoittamat tiedot ammatista, tietojen luovuttamista koskevista rajoituksista ja postiosoitteesta sekä vastaavasta muusta osoitteesta.

— — — — —

5 luku

Varmennetun sähköisen asioinnin palvelut

19 §

Varmennettu sähköinen asiointi

Väestörekisterikeskuksen tehtävänä on huolehtia siitä, että valtionhallinnon varmennetussa sähköisessä asiointinnissa osapuolet voidaan todentaa sekä hallinnon asiakirjat ja viestit tarvittaessa sähköisesti allekirjoittaa ja salata. Samalla varmistetaan asiakirjojen ja viestien luottamuksellisuus ja niiden säilyminen lähetetyssä muodossa.

Väestörekisterikeskus voi 1 momentissa säädetyn lisäksi tuottaa vastaavia palveluja muille viranomaisille, yrityksille, yhteisöille ja yksityisille henkilöille.

20 §

Varmennetussa sähköisessä asiointinnissa käytettävän varmenteen tiedot

Väestörekisterikeskuksen myöntämään valtionhallinnon sähköisessä asiointinnissa käytettävään varmenteeseen talletetaan:

- 1) varmenteen myöntäjän nimi;
- 2) varmenteen haltijan nimi;
- 3) varmenteen haltijan sähköinen asiointitunnus;

4) varmenteen voimassaoloaika.

Varmenteeseen voidaan lisäksi tallettaa:

- 1) tieto varmenteen haltijan julkisen avaimen luonnissa käytetystä laskumenetelmästä;
- 2) varmenteen myöntäjän maatunnus;
- 3) varmenteen sarjanumero;
- 4) tieto varmenteen myöntäjän varmenteen allekirjoituksessa käyttämästä laskumenetelmästä;

5) tieto noudatettavasta varmennepolitiista.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

kasta;

6) tieto varmenteen käyttötarkoituksesta;
7) muut varmenteen käytön edellyttämät
välttämättömät tekniset tiedot.

Varmenteen tiedot ja niiden oikeellisuus vahvistetaan varmenteen myöntäjän sähköisellä allekirjoituksella.

21 §

Sähköinen asiointitunnus

Sähköinen asiointitunnus on numeroista ja tarkastusmerkistä muodostettu tietojoukko, jonka avulla yksilöidään varmennetun sähköisen asioinnin osapuolet. Luonnollisen henkilön sähköinen asiointitunnus ei sisällä henkilöön liittyviä tunnistetietoja.

Väestörekisterikeskus antaa valtionhallinnon varmennetussa sähköisessä asiointissa käytettävät asiointitunnukset. Asiointitunnus voidaan antaa Suomen kansalaiselle sekä kotikuntalain (201/1994) mukaisesti Suomessa vakinaisesti asuvalle ulkomaalaiselle, joka on merkitty väestötietojärjestelmään. Asiointitunnus voidaan tarvittaessa antaa myös virastolle, laitokselle ja yhteisölle.

22 §

Varmenteen ja asiointitunnuksen käsittely

Valtionhallinnon varmennetussa sähköisessä asiointissa käytettävät varmenteet ja sähköiset asiointitunnukset talletetaan rekisteriin (julkinen hakemisto). Julkisesta hakemistosta jokaisella on oikeus saada tietoja sen mukaan kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (/) säädetään.

24 §

Selvitykset tietojen käyttötarkoituksesta ja suojauksesta

Tietoja väestötietojärjestelmästä pyydetessä on ilmoitettava niiden käyttötarkoitus ja muut luovuttamisen edellytysten selvittämiseksi tarpeelliset seikat. Tämä ei koske tilastotietoja eikä yksittäin luovutettavaa osoitetietoa.

24 §

Selvitys tietojen käyttötarkoituksesta

Tietoja väestötietojärjestelmästä pyydetessä on ilmoitettava niiden käyttötarkoitus ja muut luovuttamisen edellytysten selvittämiseksi tarpeelliset seikat. Tämä ei koske tilastotietoja tai vastaavia lukumäärätietoja eikä sellaista yksittäin luovutettavaa osoitetietoa, jonka luovuttamista ei koske henkilötieto-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

laissa (/) tai tässä laissa tarkoitettu rajoitus.

Jos kysymyksessä on tietojen massaluvutus, on lisäksi ilmoitettava, kuinka tietojen suojaus järjestetään.

25 §

25 §

Luovuttamisen yleiset edellytykset

Luovuttamisen yleiset edellytykset

Henkilötunnus voidaan luovuttaa ainoastaan silloin, kun henkilön luotettava yksilöinti sekä tietojen käyttötarkoitus sitä edellyttävät, ja jos pyytäjällä on tai voi olla se henkilörekisterilain (471/87) tai muun lain perusteella hallussaan.

Edellä 4 §:n 2 momentissa tarkoitetut tiedot sekä 12 §:n 1 momentin nojalla rekisteritoimistoille ilmoitetut tiedot voidaan luovuttaa ainoastaan asianomaisille viranomaisille.

Jos henkilöllä on perusteltua syytä epäillä itsensä tai perheensä terveyden tai turvallisuuden tulevan uhatuksi, rekisteritoimisto voi pyynnöstä määrätä, ettei tietoa hänen kotikunnastaan eikä siellä olevasta asuinpaikastaan taikka hänen tilapäisestä asuinpaikastaan saa luovuttaa muille kuin viranomaisille. Tämä määräys voi ensimmäisen kerran olla voimassa enintään kaksi vuotta. Rajoituksen voimassaoloa voidaan jatkaa yhdeksi vuodeksi kerrallaan.

Henkilöllä on sen lisäksi, mitä henkilörekisterilain 23 §:ssä säädetään, oikeus kieltää osoitetietonsa luovuttaminen puhelimitse muuhun kuin viranomaisen käyttöön.

Henkilötunnus voidaan luovuttaa ainoastaan silloin, jos pyytäjällä on tai voi olla se henkilötietolain tai muun lain perusteella hallussaan. Väestötietojärjestelmästä annettavaan todistukseen, joka on tarpeen henkilön oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseksi, voidaan henkilön yksilöimiseksi merkitä henkilötunnus.

Edellä 4 §:n 2 momentissa tarkoitetut tiedot sekä 12 §:n 1 momentin nojalla maistraatille ilmoitetut tiedot voidaan luovuttaa ainoastaan asianomaisille viranomaisille.

Jos henkilöllä on perusteltua syytä epäillä itsensä tai perheensä terveyden tai turvallisuuden tulevan uhatuksi, maistraatti voi pyynnöstä määrätä, ettei tietoa hänen kotikunnastaan eikä siellä olevasta asuinpaikastaan tai hänen tilapäisestä asuinpaikastaan taikka postiosoitteestaan tai vastaavasta muusta osoitteestaan saa luovuttaa muille kuin viranomaisille. Tämä määräys voi ensimmäisen kerran olla voimassa enintään viisi vuotta. Rajoituksen voimassaoloa voidaan jatkaa kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Viranomaiselle, jolle luovutetaan tässä momentissa tarkoitettu kotikuntaa, asuinpaikkaa tai postiosoitetta taikka vastaavaa muuta osoitetta koskeva tieto, on samalla ilmoitettava luovutusrajoituksesta, jollei kyseessä ole tiedon luovuttaminen postilähetystä tai muuta vastaavaa käyttöä varten.

Henkilöllä on sen lisäksi, mitä henkilötietolain 30 §:ssä säädetään, oikeus kieltää osoitetietonsa luovuttaminen osoitepalveluna muuhun kuin viranomaisen tai lakisääteistä tehtävää hoitavan yhteisön käyttöön. Oikeus kieltää osoitetiedon luovuttaminen osoitepalveluna ei koske tapauksia, joissa tietoa käytetään henkilön tai yhteisön oikeuksien tai velvollisuuksien toteuttamiseksi.

27 §

Tietojen muu luovuttaminen

Henkilölle ja yhteisölle luovutetaan väestötietojärjestelmästä tietoja, joita nämä tarvitsevat oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa toteuttamiseksi. Tietoja voidaan luovuttaa myös suoramarkkinointiin, mielipide- ja markkinatutkimukseen, *osoitepalvelutoimintaan*, asiakasrekisterin *nimi- ja osoitetietojen* päivittämiseen, tieteelliseen tutkimukseen tai muuhun näihin verrattavaan tarkoitukseen, mikäli tässä laissa säädettyt muut edellytykset tietojen luovuttamiselle ovat olemassa.

Luovutettaessa tietoja *massaluovutuksena* suoramainontaa tai muuta suoramarkkinointia, mielipide- ja markkinatutkimusta, *sekä niihin verrattavaa toimintaa* varten henkilötietojen otantaperusteena saa käyttää ainoastaan nimeä, vähintään kuuden viikon ikää, sukupuolta, äidinkieltä, ammattia, kotikuntaa ja siellä olevaa asuinpaikkaa, tilapäistä asuinpaikkaa ja osoitetta sekä asetuksella tarkemmin säädettyjä kiinteistö- ja rakennustietoja.

28 §

Tietojen luovutustapa

Väestötietojärjestelmästä tietoja luovutetaan teknisen käyttöyhteyden avulla, muussa koneellisesti käsiteltävässä muodossa tai kirjallisesti. Viranomaisille ja lailla säädettyä tehtävää hoitaville yhteisöille tarpeellisia tietoja samoin kuin yksittäisiä osoitetietoja voidaan luovuttaa muullakin tarkoitukseen soveltuvalla tavalla.

Väestötietojärjestelmän tietoja ja niihin

27 §

Tietojen muu luovuttaminen

Henkilölle ja yhteisölle luovutetaan väestötietojärjestelmästä tietoja, joita nämä tarvitsevat oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa toteuttamiseksi. Tietoja voidaan luovuttaa myös suoramarkkinointiin, mielipide- ja markkinatutkimukseen *osoitepalveluna*, asiakasrekisterin päivittämiseen, *historialliseen tai tieteelliseen tutkimukseen taikka* muuhun näihin verrattavaan tarkoitukseen, *jos* tässä laissa säädettyt muut edellytykset tietojen luovuttamiselle ovat olemassa *ja jos henkilön oikeudesta kieltää osoitetietonsa luovuttaminen ei muuta johdu*.

Luovutettaessa tietoja suoramainontaa, *etämyyntiä* tai muuta suoramarkkinointia, mielipide- ja markkinatutkimusta *taikka muuta niihin verrattavaa tarkoitusta* varten henkilötietojen otantaperusteena saa käyttää *yhden henkilöön liitettävän tunnistetiedon lisäksi* ainoastaan nimeä, vähintään kuuden viikon ikää, sukupuolta, äidinkieltä *tai asiointikieltä*, ammattia, kotikuntaa ja siellä olevaa asuinpaikkaa, tilapäistä asuinpaikkaa ja *muuta* osoitetta sekä asetuksella tarkemmin säädettyjä kiinteistö- ja rakennustietoja.

Asianosaisen oikeudesta saada tieto väestötietojärjestelmästä sekä väestötietojärjestelmän tietojen yhdistämisestä toisen tietojärjestelmän tietoihin tietoaineiston tuottamiseksi ja luovuttamiseksi on voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään.

28 §

Tietojen luovutustapa

Väestötietojärjestelmästä tietoja luovutetaan teknisen käyttöyhteyden avulla, muussa koneellisesti käsiteltävässä muodossa, kirjallisesti *tai muulla tarkoitukseen soveltuvalla tavalla*.

Väestötietojärjestelmän tietoja ja niihin

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

liittyviä asiakirjoja saa tutkia viranomaisen luvalla ja valvonnassa virkatehtävien hoitoa, tieteellistä tutkimusta tai muuta näihin verrattavaa tarkoitusta varten.

liittyviä asiakirjoja saa tutkia viranomaisen luvalla ja valvonnassa virkatehtävien hoitoa, *historiallista tai tieteellistä tutkimusta taikka* muuta näihin verrattavaa tarkoitusta varten.

29 §

29 §

*Massaluovutuksen ja arkaluonteisen otannan edellytykset**Tietojen luovuttamisen erityiset edellytykset*

Väestötietojärjestelmästä saa luovuttaa tietoja henkilörekisterilaissa tarkoitettuna massaluovutuksena tai arkaluonteisena otantana vain:

Väestötietojärjestelmästä saa luovuttaa tietoja *teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin massamuotoisesti* vain:

1) jos hakijalla on henkilörekisterilain mukainen oikeus tallettaa luovutettavat tiedot henkilörekisteriin eikä niiden luovutus ja käyttö vaaranna rekisteröidyn yksityisyyden suojaa, hänen etujaan tai oikeuksiaan taikka valtion turvallisuutta; tai

1) jos hakijalla on *henkilötietolain* mukainen oikeus *käsitellä kyseisiä tietoja* eikä niiden luovutus ja käyttö vaaranna rekisteröidyn yksityisyyden suojaa, hänen etujaan tai oikeuksiaan taikka valtion turvallisuutta;

2) jos tietojen luovuttaminen perustuu muun lain säännökseen.

2) jos tietojen luovuttaminen perustuu *26 a §:ään; taikka*

Tietosuojalautakunta voi antaa poikkeusluvan tietojen massaluovutukseen tai niiden luovuttamiseen arkaluonteisena otantana, vaikkei hakijalla ole henkilörekisterilain mukaista oikeutta tallettaa luovutettavia tietoja henkilörekisteriin. Luvan myöntämiselle on kuitenkin edellytyksenä, että tietojen luovuttamisella voidaan merkittävästi yksinkertaistaa asioiden hallinnollista tai muuta käsittelyä. Edellytyksenä on lisäksi, että rekisteröidyn yksityisyyden, hänen etujensa ja oikeuksiensa sekä valtion turvallisuuden vaarantuminen voidaan estää.

3) jos tietojen luovuttaminen perustuu muun lain säännökseen.

Pyydetäessä tietojen luovuttamista siten, kuin 1 momentissa säädetään, on tarvittaessa ilmoitettava, miten tietojen käyttö ja suojaus on tarkoitettu järjestää.

30 §

30 §

*Luovutettujen tietojen käyttö**Luovutettujen tietojen käyttö*

Tietoja saa käyttää ainoastaan siihen tarkoitukseen, johon ne on luovutettu. Niitä ei saa antaa kolmannelle ilman rekisteriviranomaisen lupaa.

Tietoja saa käyttää ainoastaan siihen tarkoitukseen, johon ne on luovutettu. *Tietojen saaja ei saa antaa niitä sivulliselle ilman rekisteriviranomaisen lupaa.*

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske tämän lain nojalla yksittäin luovutettua tietoa.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske tämän lain nojalla yksittäin luovutettua tietoa.

Sen estämättä, mitä muussa laissa säädetään asiakirjojen julkisuudesta ja tietojen luovuttamisesta, kotikuntaa ja vakituista tai tilapäistä asuinpaikkaa taikka postiosoitetta taikka vastaavaa muuta osoitetta tai vastaa-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

31 §

*Tietojen luovuttamisesta päättävä
viranomainen*

Väestörekisterikeskus päättää tietojen luovuttamisesta, kun kysymyksessä ovat valtakunnalliset tai usean rekisteritoimiston virka-alueen tiedot, väestörekisterikeskuksen säilytettävänä olevista rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien jäsenluetteloista annettavat tiedot tai ulkomaille muutoin kuin yksittäin luovutettavat tiedot.

Rekisteritoimisto päättää virka-alueensa tietojen ja yksittäin annettavien muiden tietojen luovuttamisesta.

32 §

Tietojen luovuttamista koskeva päätös

Tietojen luovuttamisesta on tehtävä kirjallinen päätös, jos ne annetaan teknisen käytöyhteyden avulla, muutoin konekielisesti, massaluovutuksena tai arkaluonteisena otantana. Päätökseen on liitettävä tarpeelliset määräykset tietojen käytöstä ja suojauksesta.

33 §

*Muutoksenhaku tietojen luovuttamista
koskevasta päätöksestä*

Rekisteritoimiston tietojen luovuttamista koskevaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla lääninoikeuteen ja väestörekisteri-

31 §

*Tietojen luovuttamisesta päättävä
viranomainen*

vaa muuta osoitetta koskevia väestötietojärjestelmästä saatuja tietoja, joiden luovuttamisesta koskee 25 §:n 4 momentissa tarkoitettu rajoitus, saa käyttää ja, sen mukaan kuin erikseen säädetään, edelleen luovuttaa, ainoastaan viranomaisten laissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten. Tietojen saajan on ilmoitettava, kuinka tietojen käyttö ja suojaus järjestetään.

Väestörekisterikeskus päättää tietojen luovuttamisesta, kun kysymyksessä ovat valtakunnalliset tai usean maistraatin virka-alueen tiedot tai ulkomaille muutoin kuin yksittäin luovutettavat tiedot.

Maistraatti päättää virka-alueensa tietojen ja yksittäin annettavien muiden tietojen luovuttamisesta.

Helsingin maistraatti säilyttää väestökirjapidon asiakirjoihin kuuluvat, ennen vuotta 1971 pidetyt rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien jäsenluettelot ja päättää niiden tietojen luovuttamisesta.

32 §

Tietojen luovuttamista koskeva päätös

Tietojen luovuttamisesta on tehtävä kirjallinen päätös, jollei luovutus koske tilasto- tai lukumäärätietoja taikka yksittäin luovutettavia tietoja. Päätökseen on liitettävä tarvittavat määräykset tietojen käytöstä ja suojauksesta.

33 §

*Muutoksenhaku tietojen luovuttamista
koskevaan päätökseen*

Tietojen luovuttamista koskevaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla noudattaen, mitä hallintolainkäyttölaissa (586/1996)

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

keskuksen päätökseen valittamalla korkeim-
paan hallinto-oikeuteen siten kuin muutok-
senhausta hallintoasioissa annetussa laissa
säädetään.

säädetään.

34 §

Tietopalvelujen maksut

Väestötietojärjestelmän tietopalveluista
peritään maksuja valtion maksuperustelaissa
(150/92) säädettyjen perusteiden mukaisesti.

34 §

Tietopalvelujen maksut

Väestötietojärjestelmän tietopalveluista ja
väestökirjahallinnon muista palveluista peri-
tään maksuja valtion maksuperustelaissa
(150/1992) säädettyjen perusteiden mukai-
sesti.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .*

*Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan
ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin
toimenpiteisiin.*

*Postitoimintalain (907/1993) 25 §:ssä tar-
koitetun osoiterekisterin pitäjä voi ilmoittaa
rekisteriin talletetut osoitteet väestötietojär-
jestelmään tallettamista varten vuoden ku-
luessa tämän lain voimaantulosta. Osoitetta
ei kuitenkaan saa luovuttaa, jos henkilö on
kieltänyt osoiterekisterinpitäjää luovuttamas-
ta osoitettaan. Väestörekisterikeskus päättää
osoitteiden tallettamisesta väestötietojärjes-
telmään.*

2.

Laki**rekisterihallintolain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 15 päivänä maaliskuuta 1996 annetun rekisterihallintolain (166/1996) 2 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

2 §

Väestökirjanpidon keskusviranomaisena on väestörekisterikeskus. Muista väestörekisterikeskuksen tehtävistä säädetään erikseen.

Ehdotus

2 §

Väestökirjanpidon keskusviranomaisena on Väestörekisterikeskus. *Väestörekisterikeskus hoitaa lisäksi valtionhallinnon sähköisen henkilökortin ja varmennetun sähköisen asiainnin palveluita.* Muista Väestörekisterikeskuksen tehtävistä säädetään erikseen.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .*

*Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan
ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin
toimenpiteisiin.*
